

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOMI
(BUDDHIST MONTHLY)

(ताइवानस्थित फो को लान
बुद्धविहारमा रहेको ३५
फीट अग्लो बुद्ध मूर्ति)

एक प्रतिको ३।

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।

शाजीवन ग्राहक शुल्क ३००।

बुद्धसम्बत् २५३३

सिपुम्ही

विक्रमसम्बत् २०४६

माघ

नेपालसम्बत् १११०

सिल्ला व्य

1990 A. D.

February

वर्ष १७

अंक १०

Vol. 17

No. 10

(दोस्रो भित्री कभरणा ल्यं)

बुद्धपूजा

१११० थिला गा, १४ बडी, नुवाकोट—

अनथा नगरमण्डल श्री कीर्तिविहारया मूँज्याय भिक्षु
मुमेधया नेतृत्वय ४६ म्ह अद्वालुपिण्यु पुचः सुनाः त्रिशूलोया
सुगतपुर विहारय बुद्धपूजा हन । वहे लसताय ज्ञान-
माला भजन, प्रदीपपूजा, पञ्चशीलप्रार्थना व धर्मदेशना नं
जुल । उद्यत्स्य दायक परिषद्या सचिव बोधिरत्न शाकयं
दानया महत्व कनाकियात । आगन्तुकपिं दायक परिषद्य-
या सदस्य तेजबहादुर शाकय व परिषद्या संरक्षक सदस्य
रत्नदेव शाकगयाखे भोजन प्रदान याःगु जुल । यथे हे
आगन्तुकपिं नं विहारया निंति ५१६— तका दां हायं
व्यूगु जुल ।

○

नेपाल बौद्ध परियन्ति शिक्षाया
परीक्षा-सूचना

२०४६ माघ २० गते शुक्रवार न्हिनय्

१ बजेनिसें परीक्षा शुरू जुयाच्चवांगु दु ।

माघ २०, २१, २२, २३, २४, २६, २८, व

फागुण १ गते तक क्रमशः परीक्षा ज्वीगु दु ।

विस्तृत ज्ञानकारीया लागी थःगु

केन्द्र केन्द्रय सम्पर्क तयादिसें ।

स्व. श्री ५ त्रिभुवन

जयन्ती

तथा

राष्ट्रिय प्रजातन्त्र दिवस

फागुन ७ गतेको अवसरमा
हाम्मा समस्त ग्राहक महानुभावहरूको
उत्तरोत्तर प्रगतिको निमित्त
हार्दिक शुभ-कामना छ ।

प्रधान कार्यालय
ग्राम: नेपालक्ष्मी, धर्मपथ, काठमाडौं ।

आनन्दभूमि

संरक्षक

महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

प्रधान-सम्पादक
भिक्षु श्रद्धानन्द

व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्री

३०६

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
फोन नं. २-१२८५५

सह-व्यवस्थापक
भिक्षु श्रद्धानन्द

कार्यालय
'आनन्दभूमि'
आनन्दकुटीविहार
पोष्टबक्स नं. ३००७
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-७९४२०

३०६

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहारगुठी
आनन्दकुटी, काठमाडौं

नगर-कार्यालय
'संघाराम'
भिक्षु-तालीम-केन्द्र
क्षेत्रपाटी, ढल्को,
काठमाडौं।
फोन नं. २-१५०२०

श्रद्धावान्, शीलवान् र यशका भागी व्यक्ति जहाँ गए पनि सन्मान र
सत्कारको पात्र बन्दछ ।

जसले पापलाई बगाइसकेकोछ उसलाई ब्राह्मण र जसले राम्रो आचरण गर्दछ उसलाई
श्रमण भन्दछन् अनि आपनो मल दूर गर्नेलाई प्रवृजित भन्दछन् ।

सम्पादकीय

मानिसको धर्म मानवधर्म

संसारमा 'धर्म' शब्दलाई अँगालेर आफूलाई कुनै पनि धर्माबिलम्बी हो भनी प्रत्येक मानिसले भन्ने गर्दछ । धर्मलाई सम्प्रदायको रूपमा मानेर आफूलाई सम्प्रदायीभित्र राखेर मानिस आफूलाई चिनाउँछ । सम्प्रदायभित्र रहेपछि मानिस धर्मान्वि हुन्छ र धर्मको आडमा आफूलाई ठूलो ठान्दछ । यहो कारणले धर्मको नाममा संसारमा बराबर रक्तपातसम्म पनि भएको पाइन्छ ।

धर्म शब्दलाई व्याख्या गर्दै त्यसको व्युत्पत्ति गरेर शब्दकोष, विश्वकोष र ठेलाका ठेला पुस्तकहरूको रचना भइसकेको छ । त्यसलाई अध्ययन गरेर कोही अघाएका छन् भने कोही आँखा चिम्ली त्यसको पछि पछि हिँडिरहेका छन् । धर्म नमान्ने संसारमा कोही पनि छैन । देवता नमान्नेले पनि धर्म मानेकै छ । धर्म स्वयं धर्म भए पनि मानिस त्यसको दास छ । दास मनोवृत्तिले धर्मान्वि भई सत्यासत्यको निरूपण गर्न नसकी मानवले मानवतालाई गुमाएको पनि पाइन्छ । कोही धर्म भोरु छन् भने कोही धर्मधोर छन् ।

नेपाल धर्मप्राण देश भनिन्छ । यहाँ मुख्यतया हिन्दूधर्म र बौद्धधर्म भनी दुइप्रकारको धर्म प्रमुख रूपमा अस्तित्व कायम गरेर रहेको छ । बौद्धहरू रहने गरेको भएतापनि नेपाल अधिराज्यलाई हिन्दूराज्य घोषित भइरहेको छ । हिन्दूराज्य भएपनि बौद्धहरू चैनसँग रहने गरेका छन् । हिन्दू र बौद्ध भनी आपसमा मनमुताब नगर्ने नेपालको परम्परा छ । मानिस बढी बुजुक भएर आउँदा आज आपसमा मनमुताब होला कि जस्तो प्रचार प्रसार र मन्तव्य वक्तव्य प्रकाशित भएर आएको छ । यस्तो बेला हालै काठमाडौंको एउटा स्थानमा हिन्दूधर्म अन्तर्गतको एउटा संस्थाले श्री ५ बडामहाराजाधिराज पृथ्वीनारायण शाहको १६८ औं जन्मजयन्ती मनाउँदा प्रमुख अतिथिको आसनबाट आपनो मन्तव्य व्यक्त गर्दा नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठानका उपकुलपति विजयबहादुर मल्लले भन्नुभयो—“मैले आफूलाई हिन्दू भन्नुभन्दा पहिले मानव हुँ र मानवधर्माबिलम्बी हुँ भन्दछु ।”

यो उद्गार नेपालको लागि सान्है गौरवमय र परम्परागत कुरा भएको छ । वहाँको यो उद्गार वास्तविक नेपाली धर्माबिलम्बीको उद्गार हो । यो वास्तविक नेपाली भावना हो । यो उद्गारलाई प्रत्येक नेपालीले अँगाल्न सकेमा अविभाज्य नेपालको अखण्डता यथावत् रहनेछ र हिमालबाट सिचित प्रत्येक नेपाली सगरमाथाका स्नेही पुत्र हुनेछ अनि जनक र बुद्धको ज्ञान सार्थक हुनेछ । वास्तवमा मानिसको धर्म मानवधर्म नै हो यस कुरामा अत्युक्ति छैन ।

देवदत्तलाई सहयोग

● आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

अजातशत्रुले पितृहत्या गरिसकेपछि एक दिन देवदत्त अजातशत्रुकहाँ गएर भन्यो— “महाराज ! तपाईँको मनोरथ पूरा भइसक्यो अब मेरो मनोरथ पूरा गर्न बाकी छ ।” अजातशत्रुले भन्यो— “मन्ते ! यसोभए भन्नुहोस् मैले के गर्नुपन्थो ?” देवदत्तले भन्यो “महाराज ! अब बुद्धलाई हत्या गरी म पनि बुद्ध हुनेछु । अतएव तपाईँले त्यसको लागि मानिसहरूलाई मैले अन्हाए बमोजिम गर भन्ने आज्ञा दिनुहोस् ।”

अनि अजातशत्रुले “देवदत्तले जसो भन्नुहुन्छ यसो भर” भनी मानिसहरूलाई खटाइदिए । यसरी अजातशत्रुले बुद्धको हत्या गर्नको निमित्त पनि सहायता गरे ।

अजातशत्रुले पठाएका मानिसहरू लगाएर बुद्धको हत्या गर्न नसकेपछि अजातशत्रुकै सहायता लिई गृद्धकूट पर्वतबाट ढुँगा खसाली देवदत्तले बुद्धको हत्या गर्ने प्रयत्न गरेका थिए । यसबाट बुद्धलाई चोट लागेको थियो । यस कार्यबाट पनि बुद्धलाई मार्न नसकेपछि देवदत्तले अजातशत्रुको नालागिरि वा धनपाल भन्ने प्रचण्ड हात्ती पठाई मार्ने कुनियत गरे ।

अजातशत्रुले पनि “देवदत्तले भन्नुभए बमोजिम नालागिरि हात्तीलाई पठाउन्” भन्ने आज्ञा दिए ।

जब देवदत्तले नालागिरि हात्ती मागे तब अजातशत्रु राजाले माहुतेलाई बोलाई भने—

“सौम्य ! भोलि बिहान सबैरै नालागिरि हात्तीलाई रक्सी पिलाई मत्तपारी मत्याई श्रमण गौतम भिक्षाटनको निमित्त आउने बाटोमा छाडिदेओ ।”

यतिङ्गेलसम्म अजातशत्रुले देवदत्तलाई मद्दत दिइरहेको कुरा कसेलाई आहा थिएन । जब बुद्ध भगवान् भिक्षाटन गइरहेको राजगृहको बाटोमा नालागिरि हात्तीलाई छाडिदिए तब अजातशत्रुले देवदत्तलाई मद्दत गरिरहेको कुरा प्रकट भयो ।

अनि मानिसहरू अजातशत्रु राजाको निन्दा गर्दै कराउन थाले— “देवदत्तको कुरा सुनी आफ्नो पिताको पनि हत्या गरे । बुद्धलाई मार्नको निमित्त मानिसहरू पनि पठाए । गृद्धकूटबाट ढुँगा खसालन पनि मद्दत गरे । अहिलेचाहाँ यो प्रचण्ड नालागिरि हात्तीलाई पनि छाडिदिए । यस्ता शासनको काँडा समान चोर देवदत्तको मद्दत गर्दैछन् ।”

“राजा जस्ता भएर पनि देवदत्त जस्ता चोर शासनको काँडालाई ग्रेंगालिहिँडैछन्” भन्ने होहला सारा नगरमा फैलिएको कुरा सुनेपछि त्यहाँदेखि अजातशत्रु राजाले देवदत्तलाई पठाइरहेका पाँचशय थाली पक्वान्न भात पठाउन छाडिदिए । उनको उपस्थानमा पनि गएनन् । देवदत्तको सत्संगत गर्न पनि छाडिदिए ।
+

मानिसहरूको मनमा उपदेशले ठूलो प्रभाव पारेको देखिन्छ । उपदेशले गर्दा आफूले गरेको अनुचित, अनुपयोगी, कुर्कम र चोरी जस्ता कामबाट मुक्त हुने अवसर प्राप्त हुन्छ । यसको सन्दर्भमा एउटा कथा प्रस्तुत गरिन्छ जुन कथा भगवान् बुद्धको पालामा एकजना दासीले उपदेश सुनेर आफ्नो जीवन साकार पारेकी थिइन् ।

खुज्जुतरा एक तलोजातकी केटी थिइन् । त्यस केटीले समाजमा ठूलो परिश्रम गरेर आफ्नो जीविका चलाउने गर्दथिन् उसको नाम उत्तरा थियो तर पुड्की भएकीले तिनलाई खुज्जुतरा भन्ने गर्दथ्यो । खुज्जुतरा कौशास्वी नरेश उदयनकी पटरानी श्यामावतीकी दासी थिइन् । रानीले तिनलाई दिनदिनै आठ कार्षपिण (रूपैयाँ) दिएर फूल किन्न पठाउने गर्दथिन् । खुज्जुतरा भने जहिले पनि चार कार्षपिणको फूल किनेर ल्याउने र बाको चार कार्षपिण आफूलाई लिने गर्दथिन् ।

एक दिन उनी फूल किन्न गएको बेला बाटोमा उसले उपवनको इवास्म परेको रूखको छायामा देवतुल्य तेज भएको अमण्णले मंगलमय उपदेश दिइरहेको देखिन् । उपदेश सुनिरहेका सबैजना मानिसहरू पनि उपदेशले मन्त्रमुख्य भइराखेको देखेर उनी पनि नजीकै उभिन गइन् । उनलाई पनि निर्मल उपदेशबाट केही शान्ति प्राप्त भएजस्तो भएर एक छेउमा बस्न पुगिन् । त्यसबेलाको उपदेश थियो— “गृहपतिहरू ! जुनबेला व्यक्तिहरूले आफूले गरेको दुराचरणलाई बुझेर त्यसको मूल शाहापाउँछ, राम्रो कामलाई राम्रो हो भनी बुझ

र त्यसको यथार्थ कारण थाहापाउँछ तब उसको दृष्टि सम्यक् दृष्टि हुन्छ । त्यसकारण आफाले त्यसको कारण छुटाउने नै श्रेयस्कर हुन्छ र यो नै सम्यक् दृष्टिको रहस्य हो ।” यस उपदेशबाट उनलाई नौलो अनुभव प्राप्त भयो र त्यही उपदेश मनमा राखेर फूल किन्नाग्यो । उसले याहा पाइन् कि यस्तो अनित्य जीवनमा पनि किन चोरको काम गरिबसने । के चोरेर लिने उचित काम हो ? पछि यसको नतीजा के हुन्छ ? उसको मनले यी सबै प्रश्न गम्यो । खुज्जुतराले मालिकप्रति कृतधन व्यवहार गरिराखेकी थिइन् । मालिकले भने उसप्रति राम्रो विश्वास गर्दथिन् । खुज्जुतराको मन क्षोभले भन्यो र दृढ निश्चय गरिन्— “जुन भइसकेको कुरा हो त्यो समयअनुसार स्वामिनीलाई भन्छु अनि मैले भगवान्को उपदेश पालन गर्छु ।”

खुज्जुतराले यस्तो निर्णय लिइसकेपछि आठ कार्षपिणको फूल किनेर मालिकनीलाई दिइन् । केही दिनसम्म तरानीले फूल बढी भएको कुरा सोधिनन् तर पछि सोधि-हालिन्— “खुज्जुतरा ! पहिला पहिलाभन्दा अब फूल धेरै ल्याउने गर्याँ किन ?” खुज्जुतराले नदांटी दृढताकासाथ भनिन् “स्वामिनी, क्षमा गर्नुस् पहिला मैले चार कार्षपिणको मात्र फूल किन्थे” र बाकी चार कार्षपिण आफै लिन्थे तर अब मेरो ग्राँद्वा खुल्यो । जब मैले बाटोमा भगवान्को उपदेश सुने, त्यस उपदेशले मलाई ज्ञान प्राप्त भयो र चोरी गर्नु अपराध हो भनी बुझे । त्यसबेलादेखि आठ कार्षपिणको नै फूल किनेर ल्याएकी हूँ ।”

बुद्धिमती रानीले दासीको कुरा सुनेर विचार गरिन् कि जाबो एक साधारण दासीको मन भगवान्‌को उपदेश सुनेर यति ठूलो परिवर्तन भयो भने भगवान्‌को उपदेश कति कल्याणकारी होला यति भनो दासीबाट रानीले उपदेश सुन्ने गर्नथालिन् र खुज्जुतरालाई दासीपदबाट मुक्त गराई राजमहिलाको स्थान दिइन् । त्यसबेलादेखि खुज्जुतराको काम भगवान् कहाँ गएर उपदेश सुन्ने र त्यही उपदेश दरबारमा रानीलाई सुनाउने गर्दथिन् । रानीको मनमा ठूलो अद्वा उत्पन्न भयो र भगवान्‌को दर्शन गर्ने इच्छा भयो । राजाको अनुमति बिना त्यहाँ जानु मनाही थियो । त्यसले राजदरबारको इयालबाट भएपनि दर्शन गरी बन्दना गर्ने गर्दथिन् । बिस्तारै बिस्तारै खुज्जुतरा धर्मको मार्गमा अधि सरेर उपदेश सुन्ने र पालन गर्ने हुनथालिन् । उनले त्यागमयी भिक्षुणीको जीवन बिताउने कोशीश

गरिन् । मनलाई शीतल स्वच्छ बनाई त्रिरत्नको शरणमा गइन् । तिनले काषायवस्त्र ग्रहण गरिन् । जीवनभर आफ्नो मालिक श्यामावतीको सेवा गरेर बसिरहिन् । उनले विचार गरिन् कि रानी श्यामावतीको उदारताले गर्दा भगवान्‌को उपदेश सुन्नपायो र भगवान्‌को दर्शन गर्ने सौभाग्य पाइयो । त्यसकारण रानीप्रति उनले आफ्नो कर्तव्य पालन गरिरहिन् ।

महाकाशणिक भगवान्‌ले उनको साधना, सदाचार शीलले प्रसन्न भई उसलाई बहुश्रुता उपासिकाहूँमध्ये सर्वश्रेष्ठ घोषित गरी कृतार्थ गराइदिनुभयो । खुज्जुतरा धन्य भइन् । तिनले भगवान्‌को उपदेश सुनेर जीवनलाई सुधार गरी धर्मलाई साक्षात्कार गरिन् । उपेक्षित श्रेणीकी महिला भएर पनि उच्चश्रेणीको स्थान प्राप्त गरिन् । उनले शास्त्राको ज्ञानदर्शनलाई आफ्नो जीवनमा नै प्राप्त गरिन् । +

बौद्ध धाःबाजाको प्रयोग

श्रावण महिनाको मध्यतिर सापारू (गाइजात्रा) को दिनमा बौद्ध बहाल तथा बहीहरूमा प्रदर्शन गरिराखेका दीपंकर आदि बुद्धहरूको दर्शन गर्न जाने चलन आजसम्म कायमै छ । बौद्ध दान माहात्म्य अनुसार गरिने सम्यक् पञ्चदान, बाहा पूजा आदि धार्मिक उत्सव तथा चाडपर्वहरूमा पनि यो बाजा बजाइन्छ । यस धाःबाजा खासगरी देव मनुष्यहरूको स्वागत सत्कार आदि कार्यमा प्रयोग भई आएको पाइन्छ । नेपाली परम्परा अनुसार राजालाई देवता सरह मानी अद्वा सत्कार गर्न र ठूला ठूला धार्मिक पूजाहरूमा अनुस्थान गराउँछन् । यस्ता मंगलमय कामहरूमा धाःबाजा प्रयोग गरिन्छ ।

भूतप्रेत सम्बन्धी अनुभव

- खुशीमान गुरुड, पोखरा

मानिसको बचपनमा स्वभावले नै चन्चल र नयाँ कुरा जान्ने जिज्ञासा हुँदोरहेछ । जब म १५ वर्षको थिएँ त्यसबेला मैले भूतप्रेत, बोक्सी र डराउने खालका कथाहरू गाउँका बूढाहरू र लामाझाँकीहरूबाट सुन्ने गर्थे । त्यस समय म ज्यादै डरपोक थिएँ । दिउँसै पनि साथी बिना म घरमा वा गोठमा एकले बस्न सक्दैनथे । गाउँमा प्रायः जसो फलानो बोक्सीले फलानाको बच्चा खायो, सिद्धाचायो भन्ने कुराले प्रायः समाजमा कलह झगडा भइरहन्थे । गाउँमा लामाझाँकीहरू नानाकिसिमका देवपूजाहरू गरी पशुपंछीलाई बलि दिँदै खाँदै रक्सीले मातेर हिँ्दै गर्थे । यी जादू, टुना, तन्त्रमन्त्र र देवी देवताहरू कस्ता हुँदारहेछन् भनी जान्ने र लामा बन्ने रहर मलाई लाग्यो । त्यसकारण, घरमा पैसा, चामल र सिगरेट जे भेटायो त्यही लामा झाँकीहरूलाई दिई गुरु स्थापना गरी मन्त्रहरू कापीमा सादैगएँ । त्यस्तै एकजना भारतीय जोगीलाई पनि गुरु बनाई मसानघाटमा गएर होम गरे । एक दिन होम गर्न जाँदा, “वह देखो सुअर आ रहा है, देखो उधर लकरपाडा आ रहा है जल्द जप करके मारो क्या देखरहे हो ?” भनी मलाई बतायो तर त्यहाँ मैले कुनै बस्तु देखिन । पछि मेरा वा श्रामाले चाल पाएर मलाई घरबाट निस्कन दिएनन् । मलाई पनि ती जोगी र लामाझाँकीहरूको आचरण ठीक लागेन र संगत छाडिदिएँ ।

केही समयपछि फेरि हाँझै गाउँको लाहुरे कामीलाई गुरु बनाई बेल पञ्चाङ्गको साइतको पात्रो हेर्न सिकें ।

मेरो घरमा प्रायः गाउँले साइत हेर्न भनी चामल र पैसा लिएर आइरहन्थे । २०२७ सालतिर म पोखरा “मल्टी पर्स हाई स्कूल” मा पढ्न टोपल्थे । त्यससमय मेरो शरीरमा सेतो धूपी रोग लागेको हुँदा अब जिन्दगी खलल भयो भनी म लाजले स्कूल कम जान्थे । बहु कहिले काही पुस्तकालयमा गएर दिन विताउँथे । एक दिन पं. जवाहरलाल नेहरूद्वारा लिखित “इतिहास के युगपुरुष” मा छोटकरीमा भएको बुद्धिवनी पढे । म आफूले अध्ययन गर्न लागेको विषय र बुद्धको सिद्धान्तमा कतिपनि मेल खाएन । बुद्धको सिद्धान्तमा भूतप्रेत, मरीमशान र मन्त्र-तन्त्रहरू कुनैपनि नभएको कुरा बुझियो । त्यसपछि मैले सिकेका सबै कुरा झुटा रहेछन् भनी जाने । विचार गर्नको लागि मैले आपनो परिवार कतै जाँदा वा गोठ सर्दा नराओ जोगहरूमा साइत गर्न लगाएँ । म आफू पनि मरे मरिन्छ जेसुकै होस् भनी कतै टाढा जाँदा नराओ दिनहरू रोजिहिँडे तर मलाई रात्रै भयो । त्यसपछि मेरा वा श्रामा र इष्टमित्रहरूले साइत हेर्नको लागि कैयो अनुरोध गरेता पनि यो कुरा बेकार रहेछ भनी साइतको दिन हेर्न छाडिदिएँ ।

एक दिन जेठाबा पनैले गोठ सानै दिन “हेरिदिने भनेर आपनो छोरालाई पठाउनुभएको रहेछ । मैले ती जवान भाइलाई फुसंत हेरी गोठ जहिले सारे पनि हुन्छ, भगवान् बुद्धको शास्त्रले हामीलाई यस्तै सिकाएको छ, भनी संज्ञाएँ । तर जेठाबा बेसरी रिसाउनुभएछ र आकै ज्योतिषीसित साइतको दिन हेर्न जानुभएछ । वहाँहरूको गोठ सानै दिनमा छिटै व्याउनुपनै माझ भैसी श्रचानक

मरिन् । त्यसदिनदेखि म अन्धविश्वासीहरूको अनु-
हार हेर्न मन लागेन । मानिस बौद्ध नहुन्जेल कायर र
पशु समान नै हुँदारहेछन् । म राम्ररी जान्दछु, ज्योतिष
शास्त्र भनेको सौर्यमण्डलमा भएको पृथ्वी र अरु ग्रह-
नक्षत्रहरूको प्राकृतिक स्वरूप जान्नु हो । तर कतिपय धर्मले
ज्योतिष विज्ञानको निहूं पारी नाना किसिमका देवी
देवताहरू, परम पिताहरू भूतप्रेत र शैतानहरूको कल्पना
गरेर मानवजातिलाई अन्धकारमा राख्न चाहन्छन् । जुन-
कुरा २५ सय वर्षअधि भगवान् बुद्धले चपाएर थुकिसकेका
थिए ।

बुद्धधर्ममा नरास्रो साइत भन्ने कुरा छैन ।
उहिलेका जहाजीहरू समुद्रमा महिनौसम्म यात्रा गर्नुपर्दा
आफ्नो यात्राक्रममा के कति औंसी पूर्णिमाहरू आइपर्छन् र
त्यसमा ज्वारभाटा र आँधीबेरी समेत आउने हुँदा भौसम
र क्रतुको अन्दाज लगाएर यात्रा गर्थे । त्यस्तै उहिलेका
व्यापारीहरू र यात्रीहरू पनि कैयौं महिना र वर्षसम्म
यात्रा गर्ने हुँदा बाटोमा झरीबादल, हिँउतुषारो छल्नको
लागि अथवा अगाडि जाँदा घनघोर जंगलमा बास बस्नु-
पर्दा रातमा पात्रो हेर्ये । तर आजभोलि पनि कोहो कोही
शनिवार छुट्टन हुँदैन संगलवार परिवारमा मिसिनहुँदैन
भन्ने यस्ता रुढीबादी अन्धविश्वासलाई मान्छन् । जुन
ग्रसभ्यमात्र होइन देश विकासको लागि रोग हो ।

यस्तै बुद्धको शिक्षाले म शूरो हुँदैगए । २०२८
सालतिरको कुरा, एक दिन “साइनिङः अस्पताल” मा
एउटा गुरुड महिला मरेकी रहिछ । त्यसताका पोखरामा
गुहाको संख्या कम भएको हुँदा सहयोगको लागि म
आफूपनि गुरुड भएको हुँदा त्यहाँ गए । चिह्नानघाटमा
पुगेपछि मृतकका गहनाहरू फुकालेर आफ्ना छोराहरूले

लिए । कानका दुइटा मारली सुन भने मृतकको मुखमा
राखिदिएर ढुगाहरूले पुरिदिए । सबै मलामीहरू फक्तेपछि
पनि मेरो मनमा त्यो सुनको झल्को आइरह्यो । करीब-
रातको १२ बजेतिर म एकलै चोर ज्ञे चिह्नानमा गई
ढुगाहरू पल्टाएर लासको मुख फटाई सुन ल्याएँ । साँच्चै
त्यसदिनको घनघोर वर्षा र सेती खोलाको आवाज मेरो
लागि डर नभै संगीत भएको थियो । त्यसदिनदेखि मेरो
खेलो प्रायः मशानघाटतिर हुन्थ्यो । कुनै लास गाड्न
वा पोल्न लागेको देखेमा नजिकै गएर मुखले बिचरा नि...
कठै बरा.... ! भनेतापनि मेरो लोभी आँखाले कतै
सुनचाँदी, मुआँतुशु र पैसा फाल्छन् कि भनेर हेरिरहन्थे ।
त्यससमय मेरा लुगाहरू जताततै च्यातिएर बैरागीका
जस्ता थिए । कतै जाँदा साथीहरूको माझमा लुकै
हिँड्थे । मलाई देखेर साथीहरू छक्क पर्थे । साथीहरूलाई
भूतप्रेत, मरीमसान, बोक्सा बोक्सी र मन्त्रतन्त्र-टुनामुना-
हरू कुनै पनि हुँदै हुन्न भनी देखाउनको लागि मसानघाटमा
गएर मान्छेका खप्परहरू र हाडहरू ल्याई डेरामा सजाउँथे,
कुनै हाडलाई सिरानीमा र कुनै टम्म मिलेको दाँत भएको
खप्परलाई मसँगै सुताउँथे । मलाई कुनै अशुभ भएन
बरू फाइदा नै भयो । अब मेरो विश्वासपूर्ण रूपले जाग्यो
भूतप्रेत एउटा अन्धविश्वास र भ्रमसात्र रहेछ ।

बौद्ध धाःबाजाको प्रकार

१. ताल ‘चो’ (६ मात्रा)
२. ताल ‘जति’ (३+४ गरी ७ मात्रा)
३. ताल ‘प्रताल’ (३+४ गरी ७ मात्रा)
४. ताल ‘पलेमाँ’ (६ मात्रा)
५. ताल ‘अस्तरा’ (४+६ गरी १० मात्रा)
६. ताल ‘लंताः’ (८ मात्रा)
७. ताल ‘गहः’ (६+४+४ गरी १४ मात्रा)

(पहिलेको वाकि)

कल्याणमित्र सत्यनारायण गोयन्कासँग प्रश्न-उत्तर

प्रश्न— नेपालमें बुद्धको विष्णुका नवाँ अवतार कहकर प्रचार कर रहा है। इस अवस्थामें एक विषसी समता से देखें या इसका विरोध करें।

उत्तर— क्यों विरोध करो भाई। मानता है तो मानना ही चाहिये। अच्छा ही होता है। लडाइ मत करो, झगड़ा मत करो। कोही जो माने तो माने। उसी में खुस रहता है तो मानो। हम तो जानेगे तो मानेगे। हम किसीके कही कहाई बातको नहीं मानेगे। सुनो सुनाई बात नहीं मानेगे। अपने अनुभव में जो जो सच्चाई उत्तरेगी उसीको जानके मानेगे और मानते जायेगे। झगड़ना नहीं किसी से। धर्म झगड़ा नहीं सिकायेगा।

प्रश्न— सतिपट्टान और विषयना में क्या फरक है?

उत्तर— नाम दो हैं। बस्, यही फरक हैं। सतिपट्टान क्या है? काये कायानुपश्यी, वेदनासु वेदनानुपश्यी, चित्ते चित्तानुपश्यी, धर्मसु धर्मानुपश्यी, अनुपश्यना करता है। माने एक एक क्षण विषयना किया जाता है। एक ही है, विषयना कहो या सतिपट्टान कहो।

प्रश्न— आप बुद्धको एक Scientist बताते हैं। धरती में कितने Scientist हैं जो बुद्ध के सिद्धान्त से मेल नहीं खाते हैं। क्यों और कोही Scientist का Picture लगाए बिना बुद्धका तस्वीर लगाते हैं?

उत्तर— बुद्धका तस्वीर जो लगाते हैं उससे पूछो, भाई क्यों लगाते हो। हमतो कहते हैं कि बुद्ध जैसा कोही Scientist दुनियाँ में हुआ नहीं। बाकि जीतने Scie-

ntist हैं वह अपने बुद्धि के स्तरपर समझना चाहते हैं। जो analytical studies करते हैं वह सारे अपने बुद्धि के स्तरपर करते हैं। या अपने instrument के स्तरपर करते हैं कि उसका instrument क्या कहता है उसमें उसका विश्वास है। अनुभूतिके स्तरपर नहीं। बुद्ध एक ऐसा व्यक्ति हुआ कि उसको सारा अनुसन्धान अनुभूति के स्तरपर किया। उसको यह सच्चाई मालूम हुआ जिसमें कोही भ्रान्ति भी नहीं हो सकती। ऐसा करके देखो, चाहे तस्वीर लगाओ वा न लगाओ। करके तो देखो।

Question— Can we control our mind in our daily works without taking meditation course?

Answer— Yes, without meditation you can try and control the surface level of your mind. But deep inside the unconscious mind will keep on reacting every moment. Because every moment unconscious mind is contained in the body sensation day and night, asleep or awaken. And when it is feeling unpleasant, it will react to the body, when it is pleasant, it makes you crazy. This is becoming the habit pattern of the unconscious mind unless you go to the depth, you feel this habit pa-

tier of mind, you cannot break the habit pattern - that is why, meditation is important.

प्रश्न- चार आर्य सत्यको जरा विस्तार पूर्वक व्याख्या करने की कृपा करें।

उत्तर- यह आर्यसत्य जब Philosophy बन जाया तो तबसे धर्मका महास होने लगा। क्यों कि हम मानते हैं कि चार आर्यसत्य हम ही मानते हैं। और हमारे पास बहुत लोग आते हैं और कहते हैं अरे, यह चार आर्यसत्य तो बौद्धोंके हैं। आप चार आर्य सत्य क्यों सिखाते हैं। अरे बाबा, बौद्धोंके नहीं सबका है। दुःख केवल बौद्धोंको ही होता और किसीको नहीं होता है? सबको होता है न? और जो दुःखका कारण राग जगाना, द्वेष जगाना सबका है न? और इसकी दूर करलें तो दुःखका दूर होजाते हैं यह भी सबके लिए है न? इससे बौद्ध क्या करेगा, इससे हिन्दू क्या कर लेगा, इससे जैन क्या करेगा। यह तो Law of Nature है कि हम राग और द्वेष जगाते हैं तो हमको दुःख होगा ही। बस, यह धर्म है। इसको बौद्ध धर्म मत मानो।

प्रश्न- रोग से ग्रस्त आदमीका दुःख कैसे मिटेगा?

उत्तर- अपना इलाज कराओ और साथ साथ अपना मनका इलाजका कराओ। मनका इलाज करने के लिए विषयना के पास आजाओ। शरीरका इलाज करने के लिए डाक्टरके पास जाओ। उनका दूकान नहीं बन्द करा दिए। उनका दूकान भी चलेगा। पर अपना बड़ा रोग है भीतर भाई। वह नहीं निकालोगे तो बाहरका रोग निकालो, फिर भी दुःखी रहोगी।

प्रश्न- How does the process of life go on during the gap period i.e. after death and before birth? How does the process of the plants go on as of our bodies?

उत्तर- साधना करते करते ऐसी वक्त आयेगी कि मृत्यु के भण unconscious होके नहीं मरता, मर ही नहीं सकता। भयभीत होके नहीं मर सकता। दुःखी होके नहीं मर सकता। वह देख रहा है मृत्यु आरही है इसको। जैसी आरही है साँस देख रहा है कि, यह साँस आया, यह गया। तो आखरी साँस जायेगा तो वह गया और नहीं आया तो नहीं आया तो नहीं आया। वह जब यूँ देखने लगेगा तब समझ जायेगा कि इसके बाद क्या होता है। अभी तो इसी जीवनको देखो। इसी जीवनमें कितना दुःख इकट्ठा कर रहे हो। जिसका लोक सुधर गया उसका परलोक सुधर जायेगा। लोक कभी नहीं सुधरा तो परलोक कैसे सुधारेगा?

प्रश्न- बुद्धधर्म और हिन्दूधर्म में क्या अन्तर है?

उत्तर- हमतो धर्म सिखाते हैं, कैसे बताए क्या अन्तर है। दोनों ही धर्म से निकले। आरम्भ तो धर्म से होती है फिर धीरे धीरे धर्म सम्प्रदाय बन जाता है। सम्प्रदाय बन जाता है तो नाम भी लेते हैं कि बौद्ध हैं कि हिन्दू हैं कि जैन हैं कि इसाई हैं। जब तक सम्प्रदाय नहीं होता तब तक धर्म है। और धर्म सबका है। तो क्या अन्तर बताएगा। धर्म तक पहुँचो, सारे अन्तर दूर हो जायेगा।

प्रश्न- मन क्या है? बुद्धि क्या है? यह दोनों में क्या फरक है?

उत्तर— अभी जो चार नाम लिए थे न— विज्ञान, संज्ञा, वेदवाचा, संस्कार— एक परम्परा ने यह चार नाम ले लिया।

दूसरी परम्पराने इसीको कह दिया मन, बुद्धि, चित्त अहंकार। अरे, नाम जो भी हो, एक का काम जानना, दूसरीका काम पहचानना और मूल्यांकन करना, तीसरीका काम संवेदनशील होना, और चौथीका काम प्रतिकृया करना। यह बात समझना जरूरी है। नाम कोई भी हो।

प्रश्न— धर्मके विरुद्ध नजाते हुए भी अपना लक्ष्य प्राप्त करना क्या संभव है? संभव है तो कैसे? क्या कोई लक्ष्य रखना राग पैदा करने जैसा है?

उत्तर— जैसे जैसे अन्दरकी सच्चाईको देखते देखते चित्त निर्मल होने लगेगा तो एक बात यह होगी कि हमेशा लक्ष्य अस्थायी होता चला जायेगा। हमारा लक्ष्य दूसरेको हानी नहीं पहुँचाये तब चित्त निर्मल होता है। चित्त मैला होता है तो इसको खत्म करदें यह हमारे लिए बाधा पैदा करता है, यह दूसरे धर्मका है, यह दूसरे सम्प्रदायका है यह सारे बातें आते रहेगी। अन्दरसे निर्मलता लाने के लिए ही विषयना करनी होगी।

प्रश्न— गौतम बुद्धके बाद अभीतक कोही बुद्ध क्यों नहीं

बना? और बना हुआ है तो अभीतक हमें क्यों नहीं पता?

उत्तर— अरे कोही बन भी जायेगा तो तेरे क्या लेना? हमें कहते हैं तुम कुछ बनो तो कल्याण हो जायेगा। दूसरा बना तो दूसरोंका कल्याण हुआ। गौतम बुद्ध बना तो गौतम मुक्त हुआ, दूसरा नहीं मुक्त हुआ। दूसरेको तो केवल प्रेरणा [व मार्गदर्शक मिला। हर व्यक्ति अपने अन्दर बोधी जगाये, मुक्त हो जायेगा।

प्रश्न— मानसिक लोभ, सोह, राग, द्वेष हटाने के लिए मात्र विषयना ध्यान करना चाहिये वा और भी कुछ ध्यान उपयुक्त हो सकता है?

उत्तर— हो सकते हैं। बहुत तरह के ध्यान होती है। वह हमारा राग दूर करदेंगे, द्वेष दूर करदेंगे, केवल conscious mind तक। मानव के उपरी उपरी हिस्सेको एक दम सुधारदेंगे। अन्तर्मन जो मरिराईवाले हैं, वह तो प्रतिक्षण राग करता ही रहेगा, द्वेष करता ही रहेगा। विषयना अपरेशन करती है mind पर। Surgical operation करके साफ करती है वहां तक जहां अन्तर्मन काम कर रहा है। +

जातकको कुरा

जातकको कुरा जम्मै नै यस्तै हो भनेर हामी भन्न सक्दैनौ। यतिसम्म भन्न सकिन्छ कि प्रायः त्यसमा आदश छ, शिक्षा छ, त्याग छ, पराक्रम तथा उत्साह छ। देवाधिदेवहरूको कुरा भगवान् बुद्धको पालामा पनि थियो। यसमा हामीले मध्यमार्गबाट काम लिनुपर्दछ।

—भिक्षु अमृतानन्द

बुद्धगुण अनुस्मरणको फल

● कृष्णमान शास्त्र
भोजपुर

अतीत समयमा वाराणसी नगरमा तिस्स बुद्धको समयमा बृहदवत्त राजा थिए । त्यही नगरमा दाउरा चिरेर जीविका गरिराख्ने सुभत्त नामक एक युवक सधे “बुद्धानुस्मति” भावना गर्दै सरणगुण धारण गर्दै नित्य अनुस्मरण गर्दै भावना गर्ने गर्दथ्यो । एक दिन दाउरा चिरिरहेको ठाउँमा थाकेर रुखमुनि बसी बुद्धगुण स्मरण गरिरहेको बेला शत्रुदेव आई भन्यो— “हे सुभत्त ! के स्मरण गरिरहनुभएको ? सुभत्तले उनीसँग सोध्यो— “तपाईं को हुनुहुन्छ ?” शक्रदेव— “म देवराज इन्द्र हुँ ।” सुभत्त— “भो देवराज ! मैले तथागतको अनन्त गुणलाई स्मरण गर्दैछु ।” शक्रदेवले— “साधु ! साधु !” भनी अनुमोदन गर्दै “अब तिमीलाई धन-सम्पत्ति चाहियो कि राज्य सम्पत्ति चाहियो” भनी सोधनुभयो ।

सुभत्तले भन्यो, “मलाई राज्य सम्पत्तिको चाहना छ ।”

“जीवन भरलाई त दिन सकिंदैन ।”

“दश वर्षकोलागि दिनुहोस् ।”

दश, नौ, आठ, आदि कुनै वर्षकोलागि दिन सकिंदैन ।

“त्यसो भए कतिको लागि दिने हो दिनुहोस् ।”
“एक दिन एकरातकोलागि मात्र दिन्छु” भनी इन्द्र लोप भएर गयो । सुभत्त मानवक पनि दाउरा बोकेर गएको

बेला यामावती नगरमा पुगेर पूर्वपट्टिको पिपलबोटमुनि दाउराको भारी बिसाएर विचार गन्यो, “मैले त बाटो बिराएँ छु । यो हास्त्रो देश होइन, आज म यहीं बास बस्छु” भनी पल्ट्यो । त्यस यामावती देशमा राजाको परम्परा टुटेर भोलिपल्ट फुस्स रथ छोडेर ल्याएको बखत सुभत्त मानवकको खुट्टामा अङ्गिन आयो । भारदार, मंत्री, पुरोहित सेनाहरूले शस्त्र - अस्त्र, तुरिया, वाद्य, मूर्दंग एक स्वरमा बजाएको बेला सुभत्त मानवकले टाउको उठाएर हेरी केरि त्यसै सुत्यो । पुरोहितहरूले लक्ष्यले हेरी “यसले यस देशको उन्नति बढ़ि गर्नें हो” भन्ने बुझी उबलाई उठाएर राज्यभिषेक गरी राजा बनायो । त्यसपछि राजा सुभत्तले विचार गन्यो । “मलाई देवराजले एक दिन एक शतको लागि मात्र राज्य दिएको हो” भनी भण्डारका धनसम्पत्ति निकालेर ठूलो दान, प्रदान गरी पुण्य कार्यगरो देवता सहित सबै प्राणीहरूलाई पुण्यानुमोदन गरी सर्वलाई पुण्य बाँडिदियो । त्यसबेला देवताहरू अत्यन्त प्रसन्न भई देवराज कहाँ गएर सुभत्त राजालाई जन्मभर राजा बनाउनुहोस् भनी प्रार्थना गरेकोले शक्रदेवले पनि जन्मभर राजा बनाइदिए । यसरी असल कार्यमा धेरै कोशीश गरी मृत्यु-पछि देवलोकमा उत्पन्न भयो भनी भगवान् बुद्धले भन्नु-भयो । त्यसेले हामीले पनि दिनहुँ बुद्धगुण अनुस्मरण गर्ने अभ्यास गर्नुपर्दछ ।

चरित्र निर्माण - समयको माग

- सुभद्रा शाक्य

संसारमा जतिपनि चिज उत्पादन भइरहेको छ त्यो समयको माग अनुसार भएको हामी पाउँदछौं । अहिलेको युगमा वैज्ञानिक आविस्कारले गर्दा मानिसहरू-लाई विभिन्न किसिमका भौतिक सुख उपलब्ध भइरहेका छन् भने अर्को तिर मानवमा हुनुपर्ने गुणमध्ये अःयावश्यक गुण चरित्र निर्माण गर्न नसकेको कारणले मानिस मानिस र राष्ट्र राष्ट्र बीच परस्परमा फूट तथा कलह उत्पन्न भै अशान्तिको बातावरण छाइरहेको छ भन्नुमा कुनै अत्युक्ति नहोला । चरित्र निर्माण भन्नाले अरु कुनै चीज बस्तु जस्तो कलकारखानाबाट उत्पादन अर्थात् निर्माण हुने होइन त्यो त मानवको आफ्नै मन वा चित्तबाट निर्माण गर्नुपर्ने कुरा हो । जडसम्म मानिसको मनमा भएको मयलरूपी दोष तथा कुबानीलाई सुधार गर्न सकिँदैन त डसम्म चरित्र निर्माण गर्न सम्भव हुँदैन । महामानव शाक्यमुनि बुद्धले भन्नुभएको यिथो - “मानवमा मुख्य कुरा मन नै हो जसबाट आफूलाई बुद्ध बनाउन पनि सक्छ र पशु बनाउन पनि” सबैदू तसर्थ वहाँको कथनानुसार चरित्र निर्माणमा मन अर्थात् चित्तको ठूलो भूमिका छ । कुनै पनि अकुशल काम गर्नु गराउनुमा मनमा डर, भय, त्रास, लाज र धर्म नहुनु नै चरित्र निर्माणको मार्गमां तगारोको रूपमा खडा रहन आउँछ ।

जुनसुकै काम कुरो राम्ररी बोध गर्नको निमित्त भित्री मनदेखि प्रयास गर्नु अनिवार्य छ । अरुद्वारा सिकेको वा सुनेको ज्ञानको आधारमा आपनै अनुभूति अथवा अन्तर्दृष्टिले बोध गरी प्रज्ञा हासिल गर्न समर्थ हुनुपर्दछ । आफूले पाएको ज्ञानलाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गरी

सन्मार्गतिर आग्रसर हुनु नितान्त आवश्यक छ । यसको लागि आफूले जानेबुझेको कुरा अरुलाई पनि सिकाउनुपर्दछ । साथै आपनो कल्याणमित्रको निर्देशनमा छलफल गर्नु प्रेरणादायी हुन्छ । आफूलाई नबुझेको विषयमा प्रश्न गरी स्पष्ट गरिराख्नुपर्दछ ।

आपनो मनमा उत्पन्न हुने क्लेश जस्तो कि राग, द्वेष र मोहलाई त्याग्नुपर्दछ । मनमा व्यक्तिगत स्वार्थ-भावना कदापि हुनुहुँदैन । निस्वार्थभावले प्रेरित भएर सत्य असत्यलाई राम्ररी चिन्न सक्नुपर्दछ । अरुको दुख पीर मर्का आफैलाई भएको जस्तो संझी अरुलाई पर्न आएको आपत विपत्तमा आफूले निस्वार्थ भावले सक्वार्थ सहयोग गर्न सकेमा चरित्र निर्माण भएको महसूश हुन्छ । कुनै पनि धर्मको सहाराले पनि चरित्र निर्माण हुन सकिन्छ, चाहे त्यो धर्म बोद्ध, हिन्दू, किश्चियन तथा अन्य जुनसुकै धर्म होस् ती सबैको मुख्य ध्येय नै चरित्र निर्माण गरी मानव मानव भएर बाँच्न सकुन् तर अहिले आएर कुनै पनि धर्मविलम्बीहरू आपस आपसमा धर्मको नाउँमा परस्परमा बादविवाद उठाइरहेका छन्, आफ्नै धर्म ठूलो भनी चिच्याइरहेका छन्, वास्तवमा जुनसुकै धर्ममा पनि मानव मानव भएर बाँच्ने पाठ सिकाउँछन् । तसर्थ जुनसुकै सच्चा मानवले कुनै पनि धर्ममा भएको सार तत्वलाई निसंकोच अनुसरण गरिनु आवश्यक देखिन्छ किनकि त्यसमा मानवले आपनो चरित्र निर्माण गर्न के कस्तो गर्नुपर्दछ भन्ने ज्ञान उल्लेख भैराखेको हुन्छ । जुनसुकै धर्मका अनुयायीहरूले आफूले नबुझेका विषयमा छलफलगरी स्पष्ट पारिराख्नुपर्दछ । बैरागीहरूको संघमा दिनहुँ अथवा

साप्ताहिक सभामा पापदेशना, आपसी विचार विमर्शको साथे धर्म देशना गरेर चरित्र सुधार गर्ने महत्वपूर्ण विनय छ । तर ती विनय हुँदाहुँदै पनि आजकल राम्ररी अनुसरण गरेको देखिँदैन, कुनै पनि कार्यक्रम सम्पन्न भैसकेपछि बेलाबखतमा त्यसको मूल्याङ्कन गरिहर्नु अत्यावश्यक छ । कार्यक्रममा कुनै लुटी भएको छ छैन यदि भए त्यसलाई कसरी सच्याउने अथवा यसभन्दा बढी आकर्षित गर्ने के कस्तो पाइला चाल्नु उपयुक्त हुनेछ । भनेतर्फ सुधारात्मक दृष्टिकोण अपनाउने परिपाटी बसाल्न सके निश्चय पनि चरित्र निर्माणमा सधाउ पुन्याउनेछ ।

चरित्र निर्माण गर्नु भन्ने कुरा सुगा पढाई जस्तो होइन । यो त अभ्यासको कुरा हो जुन अभ्यास आफ्नो भित्री दिलदेखि बुझेर सत्य असत्यलाई बुझी आफूमा भएको द्वेषलाई हटाई सच्चरित्रवान् हुनु हो । चरित्र निर्माण गर्नको निम्नि अरूलाई सिकाएर गुरु बन खोज्नु होइन कि आफू शिष्य भएर पनि कार्यान्वयन गर्नु अत्यन्त आवश्यक छ । धर्ममा चरित्र निर्माण गर्न आवश्यक

क्तिपय कुरा उल्लेख गरिराखेको हुँच । तर व्यवहारमा त्यसलाई बुझन नसकी केवल त्यो त पाठमान्न घोडने एक विद्या जस्तो भैरहेको हामी पाउँछौं । त्यसमा भएको सारतत्वको अर्थ बुझेतर्फ अधिकांश मानिस लागेको देखिँदैन । तसर्थ सबभन्दा पहिले त्यसमा के कस्तो छ त्यसलाई बुझ्नु अत्यावश्यक छ ।

मानवले आर्जन गरेको ज्ञान अनुरूप दैनिक चर्या कुन तरीकाले कार्यान्वयन गरिरहेको छ भनेतर्फ आफूले आफ्नै मूल्यांकन गरेर व्यक्तिगत अनुभव बरोबर व्यक्त गर्ने परिपाटी बसाल्न अनिवार्य छ । जितिसुकै धर्म गरोस, विषयना बसोस्, योग गरोस् सम्यक् दृष्टि राखेर चरित्र निर्माण नगरी यथार्थ गन्तव्य स्थान नपुग्ने स्पष्ट हुँच । अतः यथावादी तथाकारी जस्तो महत्वपूर्ण तथ्यलाई चिन्तन मनन गरेर जुनसुकै क्षेत्रका महानुभावहरूले आपनो चरित्र निर्माणितर अझ पनि दृढताकासाथ अग्रसर हुनु समयको माग छ ।

भित्री आँखा चिम्लेको छ

— लक्ष्मी श्रेष्ठ

भवसागर यो विशाल छ
जल थल स्वर्ग नक्को व्याख्या छ
आँखा सबैको छ, खुलेको छ
तर भित्री आँखा चिम्लेको छ ।

मानवले मानवलाई चिन्न नखोज्नु
धनजनको अभिमान गर्नु
माटोको भाँडासरि जीवन न ठान्नु
हो यो भित्री आँखा चिम्लनु ।

शान्ति थाहा छ, बुद्धको नाम सुनेको छ
ज्ञानको लागि तन मन धन अर्पेको छ
विज्ञानको चमत्कारमा भुलेको छ
तर हाय ! भित्री आँखा चिम्लेको छ ।

सम्पादकलाई टिठी

श्री सम्पादकज्यू,

२०४६ सालको वैशाख ७ गतेको गोरखापत्रमा प्रकाशित “मानवीय साधनाका प्रतिष्ठापक भगवान् बुद्ध” शीर्षक रचना पढ़न पाएँ । धर्मप्रति अलिकति मात्र भएपनि आस्था रहेको कारण आद्योपान्त पढें । रोचक लाग्यो र केही खुल्दुली पनि ।

मैले यत्तिखेर धार्मिक वादविवादको लागि पत्राचार गर्न खोजिरहेको छैन । त्यस रचनाले मेरो अन्त-मनभित्र पैदा गरेको केही खुल्दुलीहरूमात्र अभिव्यक्त गर्न खोजेको हूँ ।

गोरखापत्रमा भगवान् बुद्ध र बौद्ध दर्शनलाई प्रस्तुति दिन राखिदिएको अनुग्रह र अनुकम्पाको लागि साधुवाद दिन्छु । अनुग्रह र अनुकम्पा यस अर्थमा कि जब कुनैपनि धर्म, दर्शन वा सिद्धान्त कतैबाट अनुग्रहित भएर प्रतिपादित भएको हुन्छ भने त्यस स्थितिलाई अनुकम्पा मान्न करै लाग्छ । यस अर्थमा वेद, उपषनिद् र गीताको आधारमा भगवान् बुद्ध र बौद्ध दर्शनलाई जुन कुशलता पूर्वक प्रस्तुत गरियो अवश्य पनि यसलाई अनुकम्पा मान्न यस्तु । यसमा कसैको दुई मत हुनुहुँदैन ।

लिपी, शब्द, वाक्य वा भाषाको अग्रताको आधारमा कुनै पनि धर्म, दर्शन वा सिद्धान्तलाई श्वेष्ठ र पूज्य मान्ने परम्परा यदि हामीमध्ये कसैले पनि कायम गर्ने र स्वीकार्ने हो भने त्यही लिपी, शब्द, वाक्य वा भाषा कुनै चाण्डाल वा कसाई प्रवृत्तिको व्यक्तिले प्रयोग गर्ने गरिएको आधारलाई लिएर पनि मूल्याङ्कन गरिने हो भने त्यतिबेला तथाकथित धर्म, दर्शन र सिद्धान्तका मूल्य, मान्यताहरू निकम्पा मान्नुपर्ने बाध्यता हामी बीच नआउला भन्न सकिन्न । यस परिप्रेक्षमा कुनैपनि धर्म, दर्शन वा सिद्धान्त विशेषको चर्चा परिचर्चा गर्दा पूर्वाग्रहलाई एकातिर पन्छाएर विशुद्ध धार्मिक भावनाले उत्प्रेरित भै चर्चाहरू उठाउनु उत्तम हो भन्ने मैले सोचेको छु । जहाँ-सम्म लाग्छ सद्धर्म र सदाचारको अगाडि धर्मको ऊँच नीचता, विशालता र महाशाखा, अगाडि पठाडि, ठूलो सानो भन्ने कुरा कुण्ठित मनस्थितिका उपजहरूमात्र हुन् । यस्तो मनस्थितिले न धर्मलाई सघाउँछ न सद्धर्म जगाउँछ । यस्तो प्रवृत्तिले मात्र ईर्ष्या र द्वेष फैलाउने हुन्छ जुन सद्धर्मका लागि सदा हानीकारक हुन्छ ।

अब कुरा उठ्न सक्छ अवतारको । जहाँसम्म धर्मप्रवर्तकहरूका कुरा छन् तिनीहरूलाई कसैको पनि अवतार भनिदिनु र नभनिदिनुमा केही फरक होला भन्ने मलाई लागेको छैन, कारण भगवान् चाण्डालको रूपमा पनि भगवान् नै हुन्छ । परम विता परमेश्वरको रूपमा पनि भगवान् अल्लाहको नाममा पनि भगवान् नै हुन्छ वाहेक गुरुको नाममा पनि भगवान् नै हुन्छ । यदि फरक हुन सक्छ भने मात्र नियतमा हुन सक्छ अन्यथा सदाचार र धर्मप्रवृति पवित्र आस्था राख्ने जो कोहीले पनि गधाको मात्रै नामोच्चारण गर्छ भनेपनि उसले पुण्यलाभ गर्न सक्ने कुरामा म दृढ निश्चित छु । तर नियत माथिनै कुरा उठाउनुपर्ने स्थिति तब आउँछ त्यति ब्रेला शंका उपरांकाहरू

पनि आफसे आक उठ्दैआउने गरिएको पाइन्छ । उदाहरणको क्रममा मर्यादा र सदाचार परिपालनको सिलसिलामा हिन्दू धर्मके महाशाखा र नवाँ अवतार मानिएको भगवान् बुद्ध र बुद्ध धर्म (दर्शन) को उत्थानको लागि कहिने के कति योगदान पुन्याइयो एक पटक छातिमा हात राखेर सोचौं । जसरी पूजादिमा वेद, उपनिषद्, गीता, पुराण आदि पाठ गर्ने गरिन्छ त्यसरी त्रिपिटकको कुनै सूत्र कहाँ कतिखेर पाठ भएको छ एक पटक विचार गर्नै । जसरी हरिश्यनी एकादशी, महाशिवरात्री, रामनवमी र कृष्णजन्माष्टमी जस्ता हिन्दू पर्वहरू उल्लासमय वातावरणमा राष्ट्रिय पर्वको रूपमा मनाउँदै आइरहेको छ त्यसरी नवाँ अवतार बौद्धका कुन पर्वहरू मनाउने गरिएको छ एक पटक पूर्वांगहरहित भएर सोचौं । के बौद्ध दर्शनलाई हिन्दूहरूले महाशाखा र नवाँ अवतारको रूपमा स्वीकार गर्नु पुर्वको लालच र बदनामीको भयले मठ्याहा स्वास्तीलाई नठेने काम जस्तोमात्र हो त ? . . . ? ! यसतर्फ अरूपले जे जस्तो रूपमा सोच्ने गरेको भएता पनि विशाल हिन्दूधर्मके विशालताको लागि कमसेकम विवेकी मेधावी पुरुष हरूले पूर्वांगही दृष्टि जालोलाई हटाएर सद्धर्म उत्थानको लागि सम्यक दृष्टि जगाउनु पनें खाँचो तड्कारो रूपमा देखापरेको छ ।

अब अन्तमा धर्मको नाममा बजाइने डम्फूका अनेक तालहरूमा मैले बुझ्न नसकेका दुइवटा ताल यहाँ प्रस्तुत गर्न चाहेको छु जसका बादकलाई एउटै संस्कार र एउटै अवतार मान्ने हाम्रो आर्थिपरम्परा छ ।

गीतामा भगवान् आपनो डम्फूमा ताल दिनुहुन्छ—

यदा यदा हि धर्मस्य लगानिर्भवति भारत ।

अभ्युत्थानम् धर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥

यसरी नै त्रिपिटक (बौद्ध ग्रन्थहरू) मा भगवान् अर्को ताल दिनुहुन्छ—

“अतिथि अन्तिम जाति नाभदानि पुन यंव”

क्याहो यो ! कस्तो ताल हो यो ! गीतामा भगवान् ताल ठोक्नुहुन्छ । “धर्मको नाश र अधर्मको व्याप्ति यस्ति स्वधर्म रक्षाको लागि म पुनर्जन्म लिनेछु” केरि उनैका अवतार त्रिपिटकमा ताल दिन्छन् । “यो मेरो अन्तिम जन्म हो यसपछि केरि जन्म हुनेछैन ।”

धर्ममा आस्था भएको मेरो लागि नामसँग मेरो केही सरोकार छैन मेरो लागि धर्म सबै समान छन् । सन्मार्गकै लागि छन्, तर एकै अवतारका उपर्युक्त दुई वाणी सर्वथा मेरो कानमा दुई बोलावेगलै ध्वनि भएर गुन्जिरहन्छन् । यसबाट मुक्तिको आशा राखेको छु ।

विश्वरत्न शाक्य
पोखरा

जसले आपनो लागि, अरुको लागि अथवा पैसाको लागि कूठा बोल्दछ,
त्यसलाई चाण्डाल सम्झनुपर्छ ।

—बुद्ध

अनगारिका संघको संक्षिप्त गतिविधि

● अनगारिका सुशीला

वर्तमान नेपालमा थेरवादी बुद्धधर्मको स्थापना कालदेखि नै अनगारिकाहरूले आ-आपनो क्षेत्रबाट सबौद्ध रूपमा बुद्धधर्मको प्रचार प्रसार गर्दै आएका छन्। बुद्ध-शासनमा के प्रृथग के महिला सबैलाई धर्माभिबोध गर्नेमा केही भेदभाव छैन। आज करीब ७० जना अनगारिकाहरू नेपाल अधिराज्यका विभिन्न भागमा धर्म प्रचार प्रसारको पुनीत कार्यमा लागिआएका छन्।

सीमित साधन, सीमित समय, सीमित स्रोत र सीमित ज्ञानको प्रयोग गरी अनगारिकाहरूको गतिविधि-लाई सक्रिय पार्नको निमित्त २०४० साल भाद्र महिनामा अनगारिका संघ स्थापना भयो। स्थापनाकालदेखि नै अनगारिकाहरू अन्न क्रियाशील भै धार्मिक कार्यको अतिरिक्त सामाजिक सेवा कार्यमा पनि सबौद्ध रूपमा लाग्न थाले।

बोधिसत्त्वको पारमिताको आदर्श मध्ये आजको वैज्ञानिक युगमा पनि गर्न सकिने सान्है सजिलो र मानवीय कल्याण कार्य मध्ये रक्तदान पनि एक हो। यस संघको आयोजनामा केही व्रत पहिले रक्तदान कार्यक्रमको संचालन पनि गरियो जुन आज सबैकोलागि उदाहरणीय भएको छ।

शैक्षिक क्षेत्रमा पिछडिएको देश नेपालमा धार्मिक उपदेशमात्र दिएर भगवान् बुद्धको धर्मलाई यथार्थ रूपमा बुझ्न गान्हो हुन्छ। यसैकारण यस क्षेत्रमा पनि युवा युवतीहरूलाई खास गरी विशेष स्तरमा बुद्धधर्म सम्बन्धी अध्ययनका अभिभुद्धि गराउनको निमित्त विशेष कक्षाहरू

संचालन गरियो। त्यसमा मिलिन्द प्रश्न जस्ता गहनतम बौद्धग्रन्थहरूबारे युवा युवतीहरूले अत्यन्त अभिभूति राखेको पाइयो जसले गर्दा यस्ता बौद्ध शिक्षा सम्बन्धी क्षेत्रमा अनगारिकाहरूमात्र संलग्न नभै आज तमाम नेपाली बौद्धहरूको ध्यान आकर्षित हुन जानु अत्यन्त आवश्यक देखिन्छ।

धर्मप्रचारको एक अर्को माध्यम बौद्ध धर्म सम्बन्धी हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता पनि हो। २०४५ साल भाद्र १७ गते उपत्यकात्यापी बौद्ध परियति शिक्षा केन्द्रहरूका बीच बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिताको पनि सफलताकासाथ यस संघबाट आयोजना भएको छ।

बुद्धधर्म सम्बन्धी उल्लेखनीय कार्य गर्ने महानु-भावहरू मध्ये संघ महानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर तथा वर्मी अनगारिका मा गुणावतीले गर्नुभएको बुद्धधर्म सम्बन्धमा प्रशंसनीय तथा उल्लेखनीय योगदानको निमित्त प्रशंसनापत्र प्रदान गरी कदर गर्ने काम पनि गरिएको थियो।

यसका साथै सयय सममा खासगरी ठूलठूला बौद्ध पर्व दिनहरूमा अनगारिकाहरू तथा बौद्ध विद्वानहरूलाई आमन्त्रण गरेर विभिन्न विषयमा प्रवचन गराउने कार्य पनि संचालन गराउँदै आएको छ।

विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय ख्यातिप्राप्त बौद्ध विद्वान्-हरूको स्वागत सामारोह आदि पनि गर्दै आइरहेको छ।

आउँदौ कार्यक्रम अनुसार माथि उल्लिखित अनगारिका संघ ज्ञ विस्तृत र राष्ट्रो पारेर लेजाने लक्ष्य लिएको छ।

अब पनि अनगारिका संघको काम बृद्धि गरेर लाने र अनगारिकाहरू बस्त विहार बनाउने कुरामा ललितपुर नगर पञ्चायतका प्रधान पञ्चले सहयोग गर्ने बच्चन दिनुभएको छ । त्यस्तै अनगारिकासंघको धर्मप्रचार, हाजिरी जवाक प्रतियोगिता, बुद्धधर्म अध्ययन अध्यापन,

रक्त दान आदि कार्यक्रममा विशेष गरेर महिलाहरूलाई अगाडि सारी देशभरी नै महिलाहरूका बीचमा बुद्धधर्म प्रचार प्रसार गरी महिलाविकास र हितको काम अगाडि बढाउन सहयोग पाउँदै आएको छ ।

+

पौया लिसः

माजु चन्द्रबहादुर शाक्यनु,

छ:पिंस आ. भू. वर्ष १६, अड्ड ६ स सम्पादकया पतिइ न्यनाहयाविज्याःगु खेया स्पष्टीकरण वियाच्चना ।

छ:पिनि न्हापांयागु न्हासः भिक्षुपिनि नियम सम्बन्धी जुयाच्चन । भिक्षुपिं न्हागु नये-त्वनेगु बस्तु लःल्हानामकासे सेवन याये मज्जू । थ्व लः ल्हाना कायेगु बस्तु निश्चित समय दुने छ्यले माःगु जुयाच्चन । गुर्ल लःल्हानाकायेगु बस्तु निश्चित समय दुने उकुन्हु है छ्यलाछ्वये माःसा गुर्ल बस्तु न्हयन्हुतक नं छ्यले ज्यूगु दु । न्हयन्हु डुकुन्हु हानं लःल्हानाकायेमाः । मखुसा द्वेष लाइ ।

यदि छ:पिंस बुद्धकालीन राजपरिवार भाग-२ या पृष्ठ १३८ स स्वाविज्यात धाःसा खेव्याकं स्पष्ट जुङ । यदि भिक्षुपिनि नियम सम्बन्धी छुं थुइका सीकाविज्याये मास्ति वःसा भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरं अनुवाद यानविज्याःगु “उभयपातिमोक्ष” (= उभयप्रातिमोक्ष) धंगु सफू स्वया विज्याःसा अवश्यमेव छ:पिन्तः भिक्षुपिनि विनय सम्बन्धी ज्ञान लाभ मजुइ मखु । थ्व सफूतिइ मूल पालि व नेपालभाषाय् अनुवाद नं दु । आनन्दकुटी विहारया थ्व ५८ गूगु प्रकाशन खः ।

छ:पिनिगु न्हासःकथं धनीय भिक्षुया खें द्वितीय पाराजिकाया निदान खें खः । थ्व हे कारण यानाः मगवानं द्वितीय पाराजिकाया प्रथम प्रज्ञप्ति यानाविज्यात । थ्व प्रज्ञप्तिया खें वहे सफूया पृष्ठ ८३ या अन्तसं दु । अनुपञ्चत्तिया खें धाःसा उकी मडु छायधाःसा लेखकया मूल उद्देश्य धनीयया सम्बन्ध्य जक संग्रह यायेगु खः ।

भिक्षुपिनि प्यंगु पाराजिका मध्ये थ्व द्वितीय पाराजिकाया खें अतिगम्भीर तथा अति सूक्ष्म नं खः । थ्व खें नं उभयप्रातिमोक्षया पृष्ठ १८ स उल्लेख जुयाच्चवंगु दु । जिमिसं सीकाथे थ्वीकाथे थ्व लिसः विज्याच्चनागु खः ।

जिज्ञासा तयाः खें न्यनाहयाविज्याःगु बारे छ:पिन्त यक्को यक्को धन्यवाद दु ।

—सम्पादक

The Mahabhinishkramana of Siddhartha

-Prof. Ganesh Mali

At the young age of twenty-nine, on a fullmoon night of the month Ashadha, Siddhartha quietly left the grandeur and the luxuries of the royal palace along with his wife Yasodhara and son Rahula and other relatives and set forth on his journey unto this world in search of a new way of life, of light and vision, a new religion for Mankind.

The Mahabhinishkramana or the Great Renunsiation of Siddhartha is not to be confused with prabrajya, that is, going out to lead a life of simplicity and religiousness at the feet of a renowned guru or being baptised into a known religion. It was not like the case of Narendra (later Vivekananda) becoming a disciple of Ramakrishna or of Ramakrishna performing tapasya to visualize Kali, an already known goddess at that time. It was the case of someone who being utterly

dissatisfied with the sorry state of a suffering humanity, and the helplessness of the existing systems of beliefs or religions, resolves to set forth heeding the inner call of one's mind, to find out something which was highly needed to quench the fire of all sufferings, and to promote peaceful and harmonious life on earth. It was the quest for something entirely new, about the nature of which he was not himself quite sure at the time of the yet unknown.

Hence it is highly significant why his great departure was marked with silence For, how could he convince his wife Yasodhara or his father Suddhodana that he was going to get something of great value about the nature of which he has as yet no idea? How could he convince them that he would find the thing he was looking for, when he was not himself sure

about its nature ? So, he preferred to depart in silence.

It was certainly not the case of reforming or moderating the old traditional family religion, for if that were so, he or his father could have easily summoned the best brains of the country and conducted a workshop or seminar sort of thing with such objective in view. It was like going forth in search of a new light, a new way of life and vision, new religion.

So Siddhartha left, resolving to find out the light himself. Reaching outside the skirts of his kingdom, he cut his own long princely hair, donned the robes of a truth seeker, sent back Chhandaka, the chariteer, home and set forth alone in his quest. He gathered the honey of knowledge from the renowned best brains of the age, and at last being satisfied with none, he set forth on his own way, performing penances to obtain knowledge as was the prevalent custom of the time. Having found all such showy penances ineffective on the path of knowledge, he adopted a way of living conductive

to the acquisition of a sound thinking mechanism. Finally he achieved Victory over Mara, the Tempter towards worldly ways, and found out the new light and vision of which he was in search. He thus became his own guru, one who knows, the Buddha, unparalleled in earth or in heaven.

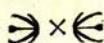
It was certainly a new revelation of truth and knowledge, so far unheard of way of life and vision, obtaining which he could declare: ‘‘Come, ye gods and men, rejoice ! Open now are the gates to immortality !’’.

It was indeed a great revelation, something like what happens to the world. It was a complete breaking away from the old traditions, and consequently, Buddha, too, like Jesus and Mohammed, was vehemently opposed by holders of traditional ideas and beliefs. But Buddha continued on in his own, defeating his opposers with the force of truth and logical reasoning. Revelations come to seekers of new knowledge and truth, especially when the search is for the welfare of mankind.

Buddha himself saw that the new light and vision was so different from the traditionally held views and of such subtle nature, that could not be readily assimilated and accommodated by the common worldly folks. But being an expert propounder, par excellence, his ideas, based on reason rather than on blind faith, were enthusiastically received by the people of his days, for whatever little of it was received and understood was enough to promote peace, happiness and ha-

rmony among them.

Buddha wandered extensively throughout his life, gathering disciples and propagating the new vision of life and although he was constantly threatened by a shower of physical dangers and conspiracies, he survived all those and passed on to mahaparinirvana at the ripe age of eighty. His life and especially the story of his Great Renunciation, stands to-day as a source of inspiration to all truth and knowledge seekers of the world.

The Buddhist Assertion Ever Made of Human Freedom

In point of age, therefore, most other creeds are youthful compared with this venerable religion, which has in it the eternity of an universal hope, the immorality of a boundless love, an indistructible element of faith in final goods, and the proudest assertion ever made of human freedom.

-Sir Edwin Arnold

विहारय् वनाच्चर्पिंगु नुगलय्

करुणा व क्षमा मदुनि

●रीना बनिया

२००७ सालया लिउ थेै, यल, ख्वप जक मखु उप-
त्यकां पिने नं बुलुहुँ बुद्धधर्म न्यनावनाच्चंगु दु । तर
धार्मिक क्रियाकलापत जक बरय् जुयावनाच्चन मनूतय् गु
नुगलय् धनं बरय् जुयावनाच्चंगु दु थेै जित: मताः ।

विहारया क्रियाकलापय् युवावर्गया सहभागिता थौया
आवश्यकता खः धकाः सकसिनं चायेकाच्चन । आधुनिक
विचारयार्पिसं युवावर्ग स्वर्ग, नर्क, पुनर्जन्म व देवी देवता
आदियात विश्वास मयाः । उर्कि युवावर्गयात धर्मय् सालेगु
खःसा बौद्ध गन्थय् दुर्ध्याकातःगु अनेकों विश्वास याये
थाकुगु ख्येत छ्खे तयाः बुद्धधर्मया व्यावहारिक पक्षयात
क्याः स्यने कने यायेमाः ।

भारतया प्रसिद्धह्य ध्यानगुरु सत्यनारायण गोयन्काजुं
धर्मया खः कनीगु तरीका छगू उदाहरणया रूपय् न्हावये
कु । नास्तिक धाये बहःपि यक्वं युवावर्ग गोयन्काजुया
ध्यान सयेकाः बुद्धधर्मय् ग्रास्थावान् जूपि यक्वं खना ।

थुकियात हीकेगु खःसा ह्रापा भन्ते, गुरुमार्पिं निं
मेसेगु नं थासय् च्वनाः धर्म प्रचार याये माः थेै च्वं तर
गुगु थासय् प्वाः छगःया समस्या हल जुइ मखु अन छह्य
गृहत्यागी नं च्वने फइमखु । उर्कि अज्याःगु थासय् च्वनाः
धर्म प्रचार यायेत उपासक पुचलं थुगु समस्या ज्यनीगु
जिम्मा कायेमाः ।

बुद्धधर्मया स्वल्प प्रचारवादी, व्यक्तिप्रधान व संघ-
प्रधान जुइ माः धकाः गुकथं धाये फइ । बुद्धधर्मया

प्रचार व्यावहारिक रूपं जुइमाः । धर्म प्रचार खालि धर्म-
या लार्ग जक गुबले जुइमज्यू । व्यवहार सुधार यायेगु हेै
धर्मया उद्देश्य जुइमाः ।

बौद्ध जनताया संस्थात्मक वृद्धि थौया आवश्यकता
खःसां थ्व झीगु अन्तिम लक्ष्य मखु । बौद्ध विहारय् वनेवं
बौद्ध क्रियाकलापय् सनाज्जीवं, बुद्धया मूर्ति न्हाःने च्वनाः
बुद्धपूजा यायेवं सुयातं धाथेयाह्य बौद्ध धाये फइ मखु ।
धाथेयाह्य बौद्ध ला बहे खः गुम्हसिनं बुद्धया शिक्षा जीवनय्
छ्यलाच्चन । सुनानं बौद्ध क्रियाकलापय् सनाच्चंगु दु तर
बुद्धया शिक्षाया छुं नं अनुकरण यानाच्चंगु मदुसा वयात
स्वयाः पिनेयार्पिसं बौद्ध धर्मयात हेै नं मखुथे थ्वीके फु ।
उर्कि बौद्ध धायेकाच्चनार्पि झीसं बुद्धया शिक्षायात व्यव-
हारय् छ्यलाः गुणात्मक विकासय् ध्यान बी फत धाःसा
झीत स्वयाः झीगु अनुकरण याइर्पि पिहाँ वइ, श्रले स्वतः
बौद्ध जनताया संस्थात्मक वृद्धि जुइ ।

धार्मिक क्रियाकलापय् सनाज्जीपिके नं करुणा, क्षमा
व सहिष्णुता मदु । 'विहारय् वर्पिं ज्ञन त्वापुखिचा' धाःगु
तक्कं न्यने दु । बुद्धपूजा यायेगु, बौद्ध कार्यक्रमत न्हाकेगु,
बौद्ध तीर्थयात्रा न्यायेकेगु, विहार, चैत्य व बुद्ध मूर्ति दये-
केगु-थुकीयात हेै झीसं बुद्धधर्म प्रचारया परिभाषा धकाः
थ्वीकाच्चना । तर धाथे ला बुद्धधर्मया प्रचार धैगु हेै
बुद्धया शिक्षा व्यवहारय् छ्यले सयेके सीके बीगु खः । थ्व
थौया समयया माग खः ।

कर्म व भावना

●भक्तराज शाक्य

थायमदु, न्हूवहाः, ये

भगवान् बुद्धयागु उपदेशानुसार, संसारय चर्पिं मनूतयसं थःथःगु जीवनय छु नानाथरिया भय वास मदयेक जीवन धःचाः शान्तिपूर्वक न्हाकाः अन्त्यवस्थाय भिगु गतिइ वनेत आचरण बालाकाः भिगु ज्या नाप पूजा भाव नं यायेमाः। पूजा, निता किसिमं याये ज्यू,-स्वां, सित्तः, धु, धुपांय, व नैवेद्यं यायेगु बाहिरी पूजा अले शील, समाधि व भावनां यायेगु आध्यात्मिक पूजा जुइ। वसपोल तथागतयात पूजा यायेत मुख्यन थःथःगु चरित्र सुधार रूपि पुष्टं पूजा यायेमाः। थुगु आध्यात्मिक पूजां झीत गुलितक फाइदा जुइ, उलि बाहिरी पूजां कदापि जुइ मखु। अथे हे थःथःगु चरित्र सुधार रूपि पुष्टं वसपोल तथागत गुलि खुसि जुयाबिज्याइ, उलि बाहिरी पूजा याये मात्रं प्रमुदित जुया बिज्याइ मखु।

तथागतया रूप लावण्य खनाः मुर्ध जुयाः बुद्धर्दर्शन यायेगुलिइ जक थःगु सारगु धर्म धकाः बोध जुयाच्चंहा, वक्कलि महास्थविर छह्य अत्यन्त अद्वावान्ह्य थः। वस्पोलयात तथागतं आज्ञा दयेकाबिज्यात “छ थ्व जिगु सार मदुगु रूप शरीर जक स्वयाच्चवनां छंत छु लाभ जुइ? छ मुक्तिया लागी आवश्यक जुयाच्चंगु शील समाधिइ च्चनाः, मस मस्थूर्पि अबुझ जनर्पित भिगु लैय थ्यनीगु, भिगु गतिइ वनीगु, ज्ञानया उपदेश कनाः दीन दुःखीपित उपकार यासे, कर्म स्थान ध्यानभावना यायेगुलिइ मन च्चन्हाकि। गुह्य सिनं जि कनातयागु धर्मयात बालाक खंकी, थुइकी

वहे जक जितः बालाक खंकूगु जुइ। प्राणहीन जुयेवं ध्वगिनावनीगु थ्व शरीरया दर्शन जक यानाच्चवनां छु लाभ दु धकाः? मेनेथाय नं त्रिपिटक बुद्धवचनय न्हाथाय नं स्वत धाःसां तथागतपिसं अथवःयानाः बाहिरी पूजाभाव भक्तियासिनं आध्यात्मिक शील, समाधि व प्रज्ञां थःथःगु चरित्र सुधार रूपि पूजायात हे अप्वः महत्व बिया: प्रशंसा यानाबिज्याःगु दु।”

थ संसारय नानाप्रकारया दुःख कष्ट जुयाच्चंगुया छगू मखु छगू रहस्य (हेतु) अवश्य दइ। व हेतु छु? ईश्वरवादीतसे धाइ थ्व फुक्क जुयाच्चंगु ईश्वरया हे लीला खः। ईश्वरया हे इच्छा खः। दयेकोह्य नं फुकीह्य नं वस्पोल हे खः। मनूतसे भिगू कर्म हे मयाः, ईश्वरं जक गनं भिका बिये फइ! संसारय चर्पिं मनूत आखिरय थःथःगु भिगु कर्म मर्मभिगु कर्म फलयागु भरय मच्चैसे मगासेलि वस्पोलपिनिगु बः काः जुयेगु वा वस्पोलपित दोष व्यू जुयेगु मनूतयगु अज्ञानता खः।

तथागतपिमं आज्ञा दयेकाबिज्याःगु दु कि ज्ञी फुक्क कर्मयार्पि खः। झीगु अंश, योनि, वन्धु, प्रतिशरण नं कर्म हे खः। थुक्क ध्वाथू कि गुम्हसिनं गजाःगु कर्म यात व अजाःगु हे फल अनुभव याइ। भिगु कर्म याये फःसा सुख सिये दइ, मर्मभिगु कर्म याये लात कि दुःख सी मालिइ। वस्पोल महापुरुषपि स्हावक हे शक्ति दुम्ह थजुइमा मनूतयसं जन्म जन्म पर्ति यानावःगु भिगु व मर्मभिगु कर्मयागु

फलयात वस्पोलपिसं इकिधिकि हे संके फइमधु ।

सुनां सुनां गथे गथे पाप धर्म यानावल लिपाया जन्मय्
अथे अथे हे भोग यानाः पलेसा मपूतले युग युगतकं ल्यं
दयाच्चवनी । थथे धकाः मनूतय्सं यथार्थं रूप सीक सीकं
थःगु कर्मय् दृष्टपा: हयेगु पाखे मस्वसे ज्ञन कविन्त
दोष मदुपिन्त दोष बिया: परनिन्दा, चर्चा यानाः ककियागु
चित्तय् चोट लगय् जुइकाः, थःगु नरजन्म व्यर्थय् फुका-
च्चन ।

गबलेतक्क झीगु मर्मभगु कर्म, वचन व भावनायात

पञ्चशील, अष्टशील रूपि लखं च्चयेकाछ्वये फड मछुनि
अबलयतकं थव संसारय् शान्ति जुयावये थाकुइ । गुब्ले-
निसें मनूतय्सं पञ्चशील धयागु थुजागु धकाः बांलाक
महसीकाः उकीयागु फल दुनुगलनिसें ध्वाथुइकाः ज्ञान
चक्रु खंकाः पालन यानाहइ, अलेतिनि लोक शान्तियागु
नारा हाले न्वायेक थःथम्हंतु विश्वय् शान्ति जुयावयाः
सांसरिक मनूतय्गु जीवन न्हाइपुसे च्चनाः सुख शान्ति
जुइ ।

अशान्तिको विगुल बजेको छ

● अमृतमान शाक्य
इटुबहाल,

यस पुण्य भूमिमा
विस्तार विस्तारै
होहल्लै ले धर्तीलाई
हल्लाइ दियो ।

काम, क्रोध, लोभ, मोहले
मान्छे मान्छेहरूमा ताँ र म
भन्ने सवाल निस्कियो

माया ममता भने
भन भन गुम्दै यहाँ
शान्तिका भावना कतै कहीै छैन

बमवारी र क्षेप्यास्त्रवारीले

सबैमा भन टडकारो ल्यायो

शान्तिको नाम कसैको मुखमा छैन
आयाया र आमामाको मात्र
गुन्जन ध्वनि प्रदूषण
मात्र भैरहन्छ यहाँ ।

शान्ति शान्ति कहाँ छ शान्ति !
वरु अशान्तिको विगुल बजेको छ ।

नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाया वर्तमान समस्या

- त्रिरत्न

बुद्धारा प्रतिपादित मानवकल्याण मार्गयात अवरोध यायेत स्वंगू तहयात बांलाक सीकेमाः । व स्वंगू तह खः परियति, प्रतिपत्ति, व पटिवेद । बुद्धदवचन अर्थात् त्रिपिटक अध्ययन व अध्यापन यायेगु परियति खः । अध्ययन यानाः तदनुसार आचरण यायेगु प्रतिपत्ति खः । अले पिश्यना भावनाद्वारा निर्वाण साक्षात्कार यायेगु पटिवेद खः । च्व स्वंगू तह मध्ये पटिवेद अन्तिम तथा महत्वपूर्ण तह खः गुगुयात पूर्ण यायेत परियति व प्रतिपत्ति तःगु र्वाहालि बी । उक्ति ज्ञीसं बुद्धधर्मया गहनताय् द्वाहाँ बनेत सर्वप्रथम परियतियात प्राथमिकता बीः मागु दु । छखें परियतिया अध्ययन लोकोत्तर मार्ग साक्षात्कारया माध्यम जू वंसा मेखे थुकियानाः वर्तमान जीवनय् ज्वीफुगु अनेतिक कार्यं बचय् याइ । अय् धयागु प्रत्येक मनूयात नेतिकतां सम्पन्न यायेगु हे परियतिया मू उद्देश्य खः । स्कूल व क्याम्पसय् बीगु शिक्षां ज्ञीत जरुर भौतिकतां सम्पन्न याइ तर उक्ति नेतिकवान् यानाबी धयागु शंकास्पद खँ खः छायधाःसा स्कूल क्याम्पसया शिक्षा धयागु छूगू शिल्पशास्त्र जक खः गुरुलि सिर्फ ज्ञीत भौतिक साधन जक बीफु । धात्यें जीवन सुखमय यायेत, भयरहित ज्वीकेत भौतिक शिक्षाया साथसाथ्य नेतिक शिक्षाया नितान्त आवश्यकता दु ।

युजाःगु नेतिक शिक्षाया प्रचारार्थ नेपालय् २०१६ सालय् नेपाल-बौद्ध परियति शिक्षाया स्थापना जूगु खः । बुद्धधर्मयात व्यापक प्रचार प्रसार यायेगु, बुद्धया उपदेश-

यात सिलसिलाबद्ध रूपं अध्यापन याकेगु थुकिया उद्देश्य खः । धायेमालधाःसा नेपालय् बुद्ध जन्मजूगु नातां न वस्पोलया कल्याणमार्गयात नेपालय् बांलाक प्रचार प्रसार यायेमाःगु दु । नेपालय् बुद्ध जन्म जुल धकाः सिर्फ गौरव यायेगु हे धात्यें बुद्धप्रति श्रद्धा तःगु ज्वीमखु बरू ज्ञीसं वस्पोलं प्रतिपादन याःगु सिद्धान्तयात व्यापक प्रचार यायेगुलिइ अप्वः ध्यान तयेमाः अले तिनि धात्यें श्रद्धातःगु ज्वी ।

तर दुर्भाग्यया खें च खः कि बुद्धधर्मना प्रचारया छगू स्यल्लाःगु माध्यम बौद्धपरियति हे थन उपेक्षित जुयाच्चंगु दु । २०१६ सालनिसे आःतक्या यात्राया मूल्यांकनं धाःसा हास जुयाच्चंगु बाहेक प्रगति जुयाच्चंगु खेंके फैमखु ।

छगू समय परियति केन्द्रया संख्या १२।१३ गुरुलि मयायेद्युक्तगु खः । अझ च केन्द्र उपत्यकाय् जक सीमित मञ्जुसे उपत्यकां पिने पाल्पा, भोजपुर थे तापाःगु थासय् न ज्वी धुक्तगु खः । तर आः वयाः दक्षिबय् पहिला अध्यापन याकगु थाय् त्रिशुली हे न च शिक्षाया दुर्गति जुइ धुक्तल ।

हाल सञ्चालित केन्द्रया रूपय् यशोधरा, गणमहाविहार, दिपंकर, धर्मकीर्ति आदिइ न विद्यर्थीपि न्हापास्वयां म्हो जुजु बनाच्चंगु दु ।

उदाहरणया रूपय् हापा छगू समयय् गणमहाविहारय् जक ४०० नं मयाक क विद्यार्थी दयेद्युक्तगु खः तर आः वयाः नियमित रूपं वइपि ५० जवान मदेष्युक्तल ।

थये जूगुया मुख्य कारण बिभिन्न विषय उचित

प्रबन्धया अभाव, उपासक उपासिकापिन्सं थः मस्तयत थ्व
शिक्षा ब्वकेमाःगु अवश्यक मखनाच्चंगु खः ।

उर्कि थुकीयात विकास हे यायेगु खःसा छुखे अध्यापनया
लागी सक्षम शिक्षकतय् गु बन्दोबस्त यायेमाःसा मेखे उपा-
सक उपासिकापिन्सं थःमस्तयत परियति शिक्षा ब्वनेगुलो
प्रेरणा बीमाःगु दु ।

मेगु खे थ्व परियतियात वयाच्चंगु समस्यात मध्ये
पुस्तक समस्या खः छाय्धाःसा छह्य लेखकं च्वःगु पुस्तक-
यात छम्ह श्रद्धालु उपासकं प्रकाशित याइ । अले व पुस्तक
योग्यकथं परियति शिक्षाय् ते । छु ई लिपा व किताबया
संस्करण फुइवं मेगु संस्करणया लागी श्रथं अभावया
कारणं यानाः कि व किताब हिलाः मेगु तयेमालिइ अथवा
मदुसा पुलांगु मेर्पिके दुगु मात्तु मालाःसां ब्वनेमाली । हानं
किताब दुगु जूसां नं व कायेगु थाय् मसियाः चाचाः ह्यू
ज्वीमालीगु उर्कि थ्व समस्या हल यायेत छगु केन्द्रीय रूपं
आवश्यक किताबया बन्दोबस्त यायेमाःगु अत्यावश्यक खः ।

परीक्षाया व्यवस्था हे जुयाच्चंगु दु । गुबले प्रश्नपत्र
देकोपि मदुसा गुबले परीक्षकत चूमलाइगु कारणं यानाः

समयय् नतिजा प्रकाशित यायेमर्कंगु अले गुबले जा कल्पय-
या जाँचयात नं थौं तिनि प्रश्नपत्र दयेके मालाच्चंगु दु ।

युजाःगु विभिन्न समस्यात स्वयंबले परियतियात पूजी
व जनशक्तिया अभाव जुयाच्चंगु दु । उर्कि थ्व समस्या
समाधान यायेत बोद्ध जनशक्ति थःपिसं फुगु, चाःगु ज्वाहालि
यायेमाःगु अत्यावश्यक उवी धुकल । वर्तमान समय परि-
यति विकासया लागी जनशक्ति प्रशस्त मदुसा समस्यात
ल्वःगु किसिमं पर्याप्त जुयाच्चंगु दु । फुकं जनशक्ति एक-
त्रित जुयाः थुकीयात विकासया लागी तत्पर जक ज्वीमाःगु
दु । अले केन्द्रया ज्या परीक्षा नियन्त्रण जक मजुसे
विभिन्न थासय् अध्यापन याकेगु जिम्मेवारी नं केन्द्रं हे
व्यवस्था यानाः केन्द्रया कार्यक्षेत्र विस्तृत यायेगु अत्याव-
श्यक जुइ धुकल ।

थथे केन्द्रयात विस्तृत यायेवं बुद्धिमंया छगु स्यल्लाःगु
सज्जन जूवनी नापं थुकि भविष्यय् बुद्धिमंया उच्चनियमित
शिक्षाया अध्यापन याकेगु माध्यम नं जूवनी । अथे जुयेवं
तिनि नेपालय् बुद्ध जन्म जूगु खः धकाः झीसं धात्ये
गौरव तायेगु सार्थक जूवनी ।

*

सुभाषित-रत्न

१. गुगु बस्तुइ ममता दै जिगु ताप नं अन हे दै ।
तर गुगु बस्तुइ छीपि उदासीन जुयाच्चवना, अनं
निश्चिन्त जुयाः स्वतः मन सन्तुष्ट जुहे ज्वी ।
२. दुष्ट मनूया संसर्गं सज्जन नं दुष्ट जुयाच्चवनी ।
गथे कि छफुति अय्लाखं पञ्चगव्य तैतःगु
थल नं दूषित जुयाच्चवनी ।

माधपुन्ही

५३२

१३३

स्त्रीं बुद्धशासनया इतिहास अध्ययन यायेबले प्रत्येक पुन्हीया छुं न छुं महत्व दुगु खेनेदु । बैशाखपुन्ही कुन्हु बुद्धया जन्म, सम्बोधि लाभ व महापरिनिर्वाण जुल । जेठ पुन्ही, कुन्हु सम्राट् अशोकया पुत्र महेन्द्र महास्थविरं शीलकाय वनाः बुद्धया धर्म स्थापना यात । आषाढपुन्ही सिंहार्थं गर्भ प्रवेश, महाभिनिलक्षण, प्रथम धर्मदेशनादिया सुहृद्ददु । अथे हे माधपुन्ही कुन्हु नं महत्वपूर्ण घटना प्रमुख दृष्टव इतिहासय उल्लेख दु-

१) सारिपुत्र व मौद्गल्यायन निर्महित अग्रधावक पद

एः प्रदान ।

२) प्रथम संघ महासम्मेलन ।

३) मगवान् बुद्धं दकलय, न्हापां ओवाद प्रातिमोक्ष यानाविज्याःगु ।

४) आयुसंस्कार त्याग ।

सारिपुत्र व मौद्गल्यायन अहंत् महास्थविर्विप निर्महित अग्रधावक पद प्रदान व प्रथम संघ महासम्मेलन ठान्या दिन्य, मगध राज्यया राजगृह नगरय, वेलुवना-रामय, सम्पन्न जूगु खः उबले अन उच्चवेल, गया, नदी काशयप तथा इमि दोछि शिव्यर्पि, सारिपुत्र मौद्गल्यायन सहित निसःत्या शिव्यर्पि, पंच भद्रवर्गीय, भद्रवर्गीय, यश-कुलपुत्र सहित दोलांदो भिक्षुगणर्पिगु दथ्वी भगवान् बुद्धं धर्मसेनापति सारिपुत्र महास्थविरयात जवय, च्वनीम्ह अले मौद्गल्यायन महास्थविरयात खवय, च्वनीम्ह अग्रधावक धकाः घोषणा यानाविज्यात ।

अथ खताः पृथरजन भिक्षुर्पि छक्क जुल । न्हापायार्पि

□ भिक्षु मैत्री

दक्षको छुखे तथाः बुद्धं खवाः स्वयाः पद प्रदान यात धयागु खँ जुल । भगवान् इमिगु खँयात स्पष्टीकरण बिसे भिक्षुपिसं प्रार्थना यानावःगु अनुसारं पद प्रदान जूगु खों कना विज्यात ।

ओवाद प्रातिमोक्ष देशना-

अग्रधावक पद प्रदान ज्वी धुंकाः भगवान् बुद्धं दक्ष-सिवय, न्हापां भिक्षुर्पित विनय नियम सम्बःधी ओवाद प्रातिमोक्ष देशना यानाविज्यात । तथागतया साशनय, प्रथम बोधि अर्थात् नीदैं तक ओवाद प्रातिमोक्ष देशना यायेमाःगु अवस्था मजू । कारण पृथ-जन्मर्पि कम अहंतर्पि आपाः जूर्गुल न्वाये माःगु अवस्था मवः । वयां लिपा लय, छकः प्रातिमोक्ष देशना यायेमु नियम दयेकाविज्यात । अथ नियम थौं अद्यापि भिक्षुपिनि दति ।

आयुसंस्कार त्याग

सारिपुत्र व मौद्गल्यायन अहंत् महास्थविर्विपगु परिनिर्वाण धुंकाः भगवान् तथागत चापाल चैत्य दुथाय विज्यानाः आयुमान् आनन्दयात धंविज्यात—“यदि मंडुसा, आवश्यक दुसा तथागतर्पि छगू कल्पतक म्वायेफु ।” स्वकःतक अथ खँ दोहरय यानाविज्यात न आनन्द मारावेश जुयाच्वंगु कारण न्ववायेमफु । उगु हे अवस्थाय, मारवयाः “परिनिर्वाण जुयाविज्याहु” धकाः प्रार्थना याःवल । भगवान् बुद्धं “स्वलालिपा परिनिर्वाण ज्वो” धकाः आज्ञा जुयाविज्यात । उबले तःधंगु भूकम्प जुल । अले आनन्द भिक्षुया होश वयाः भूकम्प जूगुपा कारण

(ल्यं २८ पेज्य)

विपना व सपनाया खँ

●भिक्षु सम्यक्ज्योति

२०३७ साल गुँलाया खँ खः । स्वप्न मुनिविहारया
स्वसाः कथं अनया उपासक उपासिकार्पि मुनाः धौख्यः
सिखलापुर विहारय् वनाः बुद्धपूजायानाः भिक्षु धम्मानन्द-
या पाखे उपदेश न्यनाः धौख्यिति भावना यानाः आनन्दया
अनुभव याना । सकले नापं च्वनाः भोजन यानावले
सकल्यां मुसु मुसु न्हू छ्वाः वः छाय् धा:सा तःगू मछि
जातया मनूत जूसां छगू हे परिवारथे भालपा नं च्वन हानं
विहारे मुनिइर्पि उपासक उपासिकार्पि सिकं यवव संख्या
खने दुरुलि लयताल ।

भोजन धुँकाः भोतया चन्द्रकीर्ति विहारय् नं छकः
दुस्वः वना । विहार गावकं बांलाकातःगु खनाः अजुगति
चाल । अन च्वंम्ह भन्तेयात दान प्रदान यानाः अनं सुद-
र्शन विहारय् दुहाँ वना । अन न स्वयेवले छे थे च्वं, दुने
दुहाँ वनावले बुद्धमूर्ति स्थापना याना तल । अन न थाय्
तःकू यानाः छिकातल । अनच्वंम्ह बोधिसेन भन्तेयात
दानमान यानाः अनं ध्यानकुटी विहारय् वना । अन अश-
घोष भन्ते नं बाखं कनाबिज्यानाच्वन । सकले मौन
जुयाः छि छि थाय् फेनुनाः बाखं न्यना ।

बुद्धया पालेसिगु घटना खः । बुद्धया शिष्य भिक्षु
आनन्द लँय् वनाच्वंबले लः त्वने प्याः चायाः लिक्कसं
तुंथिइ लः काःवयाच्वंम्ह मय्जुयाके लः पवं विज्यात ।

मय्जुः धाल- जिगु ह्लाःति थैंजातपिं सं लः त्वनी
मखु । जि थीमत्यःम्ह खः ।

आनन्दभिक्षुः धाल- छंके जात मपवना, जितः लः

जक ब्यु ।

मय्जु चाण्डालिकां लः प्वंकाबिल । लः व्युव्यु
मतिइ तल । गज्याह्वा द्यः थे जाःम्ह मनू । र्मेपिं सं थी
मत्यःम्ह धकाः ब्वः बी, हक्की, हुकुम चल् याइ, थ्व
मनुखं गज्याःगु नाइसे च्वंगु सलं जात माने मयाना, लः
जक ब्यु धकाः त्वनावन । ख्वा: बांलाःथे चाला नं गुलि
बांलाः । अज्याःम्ह मिजंयाके बने दुसा गुलि ज्यू । मनं
मेगु हे इच्छायाना च्वन । मय्जु ह्लि ह्लि आनन्द भिक्षु
भिक्षा वैबले ल्यू ल्यू वनाः मन सन्तोष यानाच्वनोगु ।

छन्हु मांयाथाय् वनाः पिरय् याःवन । ‘मां ! जिला
आनन्द धा:म्ह भियु मदयेक च्वने मफु । [मां कुविद्या सः ।]
कुविद्या आनन्दयात झीगु छेय् साला हे ब्यू । अले मन
याउँसे च्वंक जीवन हनेदै ।’

मांम्हं धाल- ‘मे । जिगु कुविद्या अज्याःपि धर्मय्
मजू । व व्याहा याइम्ह नं मखु । छं मखुगु मतिइ तल ।
थुगु खेया आशा याये मते ।

चाण्डालिका मानय् मजू । भगवान् बुद्धयाथाय् वनाः
आनन्द थःत व्याहायाये माल धकाः धा: वन ।

बुद्धं धैविज्यात- “आनन्द आखः सः । छ आखः
मसः । आनन्द सैं मदुम्ह छ सैताःहाकःम्हू । व म्हासुसे-
च्वंम्ह । छजुलं रंगीचंगीम्ह । व बाखं कने सःम्ह । छ
जुलं बाखं कने मसःम्ह । छं न सँखानाः म्हासुःवस्तं पुँ,
आखः सयेकि, ध्यान भावनाया अले पाय् छि ज्वी ।

चाण्डालिकां - अथे जुल धा:सा जि आनन्दनाप

व्याहाराय देला ?

बुद्धं धैरिज्यात्— उलि योग्यता छंके दैबले आनन्द
नाप छं व्याहाराय देवे ।

युलि खं न्यनाः चाण्डालिका भिक्षुणी जुल । आखः
सर्वेकाः न्यान भावना यात । अन्तर्मुखी जुल । थःगु
चंचल चित्तयात् बसय् तत्त्व । वं थःथःम्हं चाल आनन्द-
नाप व्याहाराये मज्यू । जितः व दैमखु । जि ऋमय्
लात । थ्व हे जीवन आनन्द धकाः हृदय परिवर्तन यानाः
जीवन उज्ज्वल यानाः हनाच्चवन । थीमत्यःम्हं व सकसिनं
मानय् याकाच्चवन ।

आखं न्यनाः छेय् लिहाँ वनाः धार्मिक पिकनिक
बनावयागु लुमंकाः द्यन । आनन्दं न्हाः वःथे वल महसय्
म्हन ।

त्वालय् च्वंम्ह पासा छम्ह तस्सकं म्हं मफया च्वंगुलि
पासाया श्रीमतीं जिथाय् धा: वल, बहनिइ लिबाये धुंकल ।
जि मिसा जाति गन पिहाँ वनाः वासः न्याः वनेगु । वासः
मद्येक मगात । तस्सकं आपत जुल । बाचा ई जुल । छि
मग्याः धा: गु न्यना । वासः छकः न्याना वियादिसे ।

पर उपकारर्या ज्या खः म्हाः धायेमछि धकाः वासः
न्याः वनावले हनुमानघातय् खुसिधा सिथय् थ्यंबले वः चा
धिकःम्ह मचा छम्ह खने दै वल । व मचा खने साथं जिगु
मन न्यात क्षरापतिद्यः धैर्यि मस्त जुयावंगु धकाः न्यन-
तयागुलि जन मनय् त्रास दैवल । तुति प्याराप्यारा
खानावल । पलाः मन्ह्यात । परित्राणपाठ याना । पाठ-
याना च्वच्वं व मचा तनावन ।

जिगु ल्यूने मनूत कालाकुलु हालाहःगु ताये दत । अले
मग्यासे लिफः स्वयाच्चवना । तःधिकसे ग्यानापुसे च्वंम्ह
मनू छम्हसे लेय् च्वंकसित ख्यानाः वैच्चवन । लेय् वैच्चंपि

मनूत न्यानाः छ्याल विछाल जुयाः लिच्छिलावन ।

लेय् निम्ह स्वम्ह युवकत मुनाः मग्यासे मुनाच्चंगु
खनाः । इपि ल्यायम्हत खैल्हानाच्चंगु नं जि ताः ।

थौं झीसं निस्वार्थ जुयाः जागृति हयेमकुसा देश गुब्ले
जक थाहाँ वै । थौं हे मौका वल । परीक्षा खः धकाः
लेय् कसय् जुयाः दनाच्चवन । सकसितं ख्यानावैच्चंगु
क्षरापतिद्यः यात युवकतसे स्थानाविल । अनं लिपा न्यानाः
ब्युसुंवंपि नं वयाः गुलि सिनं अव्यां कयेकल । गुलिसिनं
कर्थि दायाः जि स्यानागु, जिस्यानागु धकाः हालाच्चवन ।

न्हापालाक वःपि बुद्धिजीवी निम्हस्यांधाल थ्व क्षरा-
पतियात स्थाःगु ल्यायम्हर्पि भाजुपिसं खः । झीपि अन्व-
विश्वासय् लानाः लिकुनाच्चवना । ल्यायम्हर्पि भाजुपिसं
थुज्यःपि क्षरापति द्यः व भूत प्रेत धंगु धुं मखु धंगु क्षना-
विल । इमित झीसं ध्यबा छपासः छपासः बी माः धकाः
विल । इमिसं ध्यबा भकाः । जिमित ध्यबाया लोभ मखु ।
थं क्षरापति छम्ह स्यानाः देश भिन्नीगु जुयाः च्या
जिमिसं यानागु खः ।

सकले निस्वार्थ जुयावःसा झीगु देश भिनावयेत छु
थाकु धकाः ध्याच्चंबले लाक्क झसंग न्हालंचाल ।

(२६ पेज्या त्यं)

न्यन । बुद्धं आयुसंरकार तोताविज्याःगु खं कना
विज्यात । अले तिन आनन्दं परिनिर्वाण मज्जीया लागी
प्रार्थना यात । प्रमाद ज्वी धुंकूगु खं बुद्धं धैरिज्यात ।
थ्व घटना नं माघ पुन्ही कुन्हु हे जूगु खः ।

सुत्त निपात, उरग वग १-उरग सूत्र

●धर्मरत्न शाक्य

त्रिशूली

गुम्हसें फैलेजूगु सर्पया विषयात वासलं शान्त याःये,
थाहाँवःगु क्रोधयात शान्त यानाव्छे, उम्ह भिक्षुं सर्प
यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं तोती ॥१॥

गुम्हसें पुखुली कवहाँवनाः पलेस्वाँ तोधुलेर्थे रागयात
निशेष ज्वीक नष्ट यानाव्छे उम्ह भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु
बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं तोती ॥२॥

गुम्हसें वेगं न्हानाचोंगु तृष्णारूपी नदीयात गंका:
नाश यानाव्छे उम्ह भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे
युखे व उखे निखेरं तोती ॥३॥

गुम्हसें ति यागु ताफू खुसि वा वैवले च्वीकः यंकेनु थे
निशेष ज्वीक मानयात नाश यानाव्छे उम्ह भिक्षुं सर्प
यःगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं तोती ॥४॥

गुम्हसें उद्भवर फनमाय स्वाँ माले थे
संसार्य छुं सार खनीमखु उम्ह भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु
बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं तोती ॥५॥

गुम्हसिके तं दैमखु हानं पाप व पुण्यं अलग ज्वी
उम्ह भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे
निखेरं तोती ॥६॥

गुम्हसिया वितकं नष्ट ज्वीधुंकी, चित्तपूर्ण रूपं संयम ज्वी
उम्ह भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे
निखेरं तोती ॥७॥

गुम्ह न अति शीघ्रगामी ज्वी न अतिमन्दगामी ज्वी,
गुम्हसें दयाचोक प्रपञ्च पार यानावनी उम्ह भिक्षुं सर्प

यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं तोती ॥८॥

गुम्ह न अति शीघ्रगामी ज्वी न अति मन्दगामी ज्वी,
गुम्हसें संसार्या असारतायात थ्वीकी उम्ह भिक्षुं सर्प
यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं तोती ॥९॥

गुम्ह न अति शीघ्रगामी ज्वी न अति मन्दगामी ज्वी,
गुम्हसें संसार्या असारतायात थ्वीकाः लोभं रहित ज्वी
उम्ह भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे
निखेरं तोती ॥१०॥

गुम्ह न अति शीघ्रगामी ज्वी न अति मन्दगामी ज्वी
गुम्हसें फुकेसनं असारता थ्वीकाः रागं रहित ज्वी उम्ह
भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं
तोती ॥११॥

गुम्ह न अति शीघ्रगामी ज्वी न अति मन्दगामी ज्वी,
गुम्हसें फुकीसनं असारता थ्वीकाः द्वेषं रहित ज्वी उम्ह
भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं
तोती ॥१२॥

गुम्ह न अति शीघ्रगामी ज्वी न अति मन्दगामी ज्वी,
गुम्हसें फुकीसनं असारता थ्वीकाः मोहं रहित ज्वी उम्ह
भिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे थुखे व उखे निखेरं
तोती ॥१३॥

गुम्हसिके छुं हे मर्भिगु संस्कार दैमखु, मर्भिगुया हानापं
त्यहेऽनेधुंकी उम्हभिक्षुं सर्प यःगु पुलांगु बिखू तोतूर्थे

थुखे व उखे निखेरं तोती ॥१४॥

गुह्यसिके भवसागरय लाइगु प्रत्यय जुयाच्चंगु छुं हे
चिन्तामदु उह्य भिक्षुं सर्पं थःगु पुलांगु बिख् तोतूयें थुखे
व उखे निखेरं तोती ॥१५॥

गुह्यसिके भवबन्धनया हेतु जुयाच्चंगु छुं हे तृणा मदु

उह्य भिक्षुं सर्पं थःगु पुलांगु बिख् तोतूयें थुखे व उखे
निखेरं तोती ॥१६॥

गुह्यसे न्यागू नीवरणयात नष्ट यानाः निष्पाप, निशङ्कः
जुयाः मुक्त जुयावनी उह्यभिक्षुं सर्पं पुलांगु बिख् तोतूयें
थुखे व उखे निखेरं तोती ॥१७॥ (क्रमशः)

न्ह्याइपुक जीवन हने

● इन्द्रराज शाक्य

न्ह्यचिले नु थौया जीवनय्
प्रज्ञां खयेकाः च्वनेत ॥

थः व कतःया भाव मदयेकाः
नुगलय् बुद्ध दुकायेत ।
दान शीलतां सुखमय ज्वीकाः
भति जकसां थन म्वायेत ॥
शरण सुयाके वनेमते सुं नं
थः हे थःम्ह थुवाः खः ।

बुद्धं धैच्चन थःत म्हसीकि
निन्हुया जगतय् च्वनेत ॥

म्वानागु इलय् हे स्वर्गय् च्वनेथे
न्ह्याइपुक जीवन हनेत ।
छम्ह हे जक दुम्ह पासा भिम्ह
बुद्धयात नुगः दुने स्वनेत ॥

+

मानव नै बुद्धको छाया

स्नेह विना यो देह व्यर्थ छ,
निरर्थक आत्मा उस्तै छ ।
मानव बीच मानव हुनु नै,
बुद्धको छाया खोजनु हो ।

★राजभक्त श्रेष्ठ

पटाचारा

सेते तण्डुकार

लोकजन सोहुने पटाचाराया गथिन हवाल ॥८॥
 थःछँय् छहुपटाचारी लँया बिचय प्रसव जुल ।
 वाकय् वया: सो रे कष्ट जुल ॥१॥
 नार्प वंहु वया स्वार्मि पटाचाराया कष्ट खनाः ।
 मि पके धकाः सिंमाःवंहु ताहाःनं न्यानाः मृत्यु जुल ॥२॥
 छहु मचा लुकुं छिसे छहु बेकुं न्यासे ।
 गायाचोतं खोबि हुसे श्रावस्ती सोयावन ॥३॥
 छहु मचा पारिइ तयाः मेहु मचा कावःगु जुल ।
 पारिइ चोम्ह मचा इमां दायाः यन ॥४॥
 इमां दायाः यन धकाः खुसी चोनाः हाःहाः यानाः ।
 वारिइचोम्ह मांम्हं वा धाल धकाः खुसी कोबाः वन ॥५॥
 हाय हाय जि पापीनी गन वने गन चोने ॥
 मांबौद्या खबर नेनाः सोगु जुल ॥७॥
 थोया चान्हय् छं दुनाः छं मांबाः मृत्यु जुल ॥
 समसाने तयावया कुं हे मद्युनि ॥८॥
 पटाचारा विव्हल जुल वस्त्र कुतुं वंगु मचाल ॥
 चाचाः हिलाः श्रावस्ती शास्ताया थासय् लावन ॥९॥
 भगवानं धैर्य व्युव्युं आजां जुयाबिज्यात ।
 चिन्ता याये मते गुम्हसे छंगु रक्षा यायेकु ॥१०॥
 भगवानं पटाचारायात धर्मदेशना बियाबिज्यात ।
 पटाचाराया चोट निर्मल जुल ॥११॥
 पटाचारा, छन्त अन्ते तकं शरण काये फुगु मखु ॥
 छं थुगु शील धर्मयात बांलाक पालन या ॥१२॥
 पटाचारा भिक्षुनी जुयाः ध्यानभाव यायां ।
 श्रोतापत्ति फलय् प्रतिस्थित जुल ॥१३॥

श्रीष्ट ज्ञानिविष्णु

[नेपालीभाषा]

बुद्धपूजा सम्पन्न

२०४६ पौष २७, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा प्रत्येक पूर्णिमाका दिन अटूट रूपमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना भएर आएको छ । यस पटकको पौष पूर्णिमाका दिनमा पनि सकल उपासक उपासिका सहित भेला भएको पावन तिथिमा बुद्धपूजा र पञ्चशील प्रार्थना सहित बुद्धगुण विषयमा धर्मदेशना सम्पन्न भयो । सो दिन श्रामणेर कोणिङ्गले श्रद्धाविनाको धर्म वा कर्म कुनै पनि फलदायी हुँदैन भन्ने सारांश रहेको भगवान् बुद्धको समयको स्वयं भगवान् बुद्धमै घटेको घटना सहितको बौद्ध कथालाई प्रभावपूर्ण ढंगले प्रस्तुत गरी धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

क्यासेट विमोचन

२०४६ माघ १२, काठमाडौं-

यहाँ श्रीघः ज्ञानमाला भजनको क्यासेट नं. ३ को अनगारिका धर्मवतीले विमोचन गर्नुभयो । विमोचन भाषणमा वहाँले भन्नुभयो—“ज्ञानमाला भनेको धर्मको कुरा हो, यसलाई सही मार्गमा श्रपनाउपर्दछ । बौद्ध धर्म ज्ञानमार्ग हो, यसभित्र भक्तिमार्ग पछिमात्र गाभिन आएको हो । हुनत भक्तिमा ज्ञान पनि हुन्छ तापनि चोखो ज्ञानले धर्मभावना नराखुन्जेल त्यसको सार प्राप्त

हुँदैन । मानिस दुर्लभ जुनि हो । सुगति भनेके मनुष्य लोक हो यसै लोकमा सत्कर्मसहित धर्म गरी जीवन सपार्नु पर्दछ ।”

भिक्षु अश्वधोष महास्थविरको सभापतित्वमा भएको त्यस समारोहमा श्रीघः ज्ञानमाला भजनका आजीवन सदस्य सुर्वण शाक्यले स्वागत भाषण गर्दै भन्नुभयो—“श्रीघः भजन खलःले गरेको प्रयास सहाहनीय छ । यो स्थापना भएको १४ वर्ष भए पनि नेपाली जनमानसलाई सहीमार्गमा उभ्याउन धेरै समय लाग्ने हुनाले यसले गरेको थोरै काम पनि धेरै हुन गएको छ । ज्ञानमाला भजन संग्रहमा व्यावहारिक ज्ञानका कुरा धेरै छन् तापनि साँचै व्यवहारमा प्रयोग गर्न गराउन सकिएको छैन । भित्री ज्ञान नभएकाको लागि शास्त्र व्यर्थ छ जसरी दुबै आँखा नदेखेको लागि ऐना व्यर्थ छ । सही ज्ञानमार्ग नै धर्म हो अतः ज्ञान र भक्ति कुबै साथमा लैजाने गर्नुपर्छ । बूढाहरूले मात्र लाग्ने धर्ममार्ग हो भन्नु हुँदैन । यसलाई सानै उमेरदेखि अभ्यास गर्दै लैजानुपर्दछ ।”

भजन गायन समेत भएको त्यस बेला क्यासेट निर्माण गर्न सहयोग गर्ने महानुभावहरू कान्छा बुद्ध वज्राचार्य, आनन्द शाक्य, दिव्यरत्न तुलाधर, ऋद्धि वज्राचार्य, मणिरत्न वज्राचार्य, सूर्यरत्न वज्राचार्य, कालु गुर्जु, देवरन्न, माधवलाल, शोभित तुलाधर, तुजिना तुलाधर, कृष्णशोभा, उमिला, प्रमिला, रेणुका तुलाधर, तारांसि, उमंग, लक्ष्मी-देवी तुलाधरलाई खलःका अध्यक्ष प्रेम शाक्यले क्यासेट

उपहार दिनुभयो । प्रकाश शाक्यबाट उद्घोषण भई शुरू भएको त्यसबेला कान्ठाबुद्ध वज्राचार्यले पहिले संगीतकार-को महत्व कम मानिन्थ्यो भने अहिले नेपालीहरूले त्यस्ता-को कदर गर्दै आएको छ, अहिले युवावर्गले भजन संगीत-तर्फ ध्यान राख्नुपर्दछ र भजनखलाले यस्ता खल: जहाँ सुकेको भएपनि एक खलक झौं भई ज्ञानको पुङ्ज हुनु आवश्यक भएको छ भन्नुभयो । त्यस्तै आनन्द शाक्यले श्रीघ: भजनको संस्थापन भएको विषयमा आपनो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो ।

ओछचाउने सुकुल प्रदान गरी सहयोग

२०४६ मार्ग १६, लुम्बिनी-

धर्मोदयसभाद्वारा आयोजित लुम्बिनीमा भएको दोश्रो राष्ट्रिय बौद्धसम्मेलनको लागि सहभागीहरूलाई आवास दिएको भजनको खाटहरूमा ओछचाउन ललितपुरका २८ जबान धर्मप्रेमी सज्जन महिलाबाट ४७ थान सुकुल प्रदान गरी सहयोग गरेका छन् । सहयोग गर्नेहरूमा चिधी काजी शाक्य, चक्रमेहर, कुलरत्न, विष्णु शाक्य, बाबु-काजी, बुद्धरत्न कचिमाय, चन्द्रबहादुर, बाबुकाजी, न्हृष्णेहर ज्ञानबहादुर, कीर्तिबहादुर, इन्द्रबहादुर, लक्ष्मीमाया, भीम-माया, धर्मबहादुर धार्मवाही, पद्मरत्न धार्मवाही, हरि महर्जन, प्रदीपरत्न शाक्य, महारत्न, चिरीबाबु, बाबुकाजी पामाय, जोगरत्न, तारादेवी, दुण्डबहादुर, भीमरत्न शाक्य, राजा, तेजरत्न, काजीलाल र बुद्धिमाया हुनुहुन्छ । उपर्युक्त सहित गरी हीराकाजी सुजिकाद्वारा सङ्कलित १२३ वटा, धर्म-कीर्ति काठमाडौंको सङ्कलनमा २० वटा, आनन्दकुटीको सङ्कलनमा ८ वटा र बागबजार आश्रमको सङ्कलनमा २० वटा सुकुल प्रदान भएको छ ।

[नेपालभाषा]

हनापौ छछात

१११० पोहेला गा १४, ये-

थनया गणमहाविहार्य महास्थविर भिक्षु सुबोधानन्द उपसम्पन्न जूगु न्येदै दुगुया लसताय थोथी विहारया उपासक उपासिका पुच: व व्यक्तिपिनिपाखे बस्पोलयात स्वर्ण दिवसया रूप्य समारोह यानाः हनापौ छछात ।

महास्थविर भिक्षु ज्ञानपूणिकथा सभापतित्वय जूगु

उगु मुञ्ज्याय भिक्षुपि अश्वघोष व सुदर्शनपिसं भिक्षुसुबोधानन्दया जीवनी न्हाथना: राणाशासनया इलय मध्यामे धर्मप्रचार यायेमाःगु खै न्हायंम्ह मध्ये छम्ह खः धैविज्यात । थथे हे अनगारिका धर्मवर्ती पूजा याये योग्यपित पूजा यायेमाःगु व मूल्यांकन यायेगु परम्परा मदुगु खैयात कुलाविज्यात । भोजपुरया मनोज शाक्य न थःगु विचार प्वकूगु युद्यलय भिक्षु ज्ञानपूणिकं पूजा याये योग्यपि सुखः धैगु खै बौद्ध ग्रन्थय न्हाथनातःगु दु धैगु खै कनाविज्यात ।

अभिनन्दन द्यछाःपि गणमहाविरपाखे भगवानदास मानन्धर, थोधःविहार समितिपाखे धर्मदास तान्नाकार, भोजपुरया शाक्यमुनि विहारपाखे हेमबहादुर शाक्य व सुश्री विद्वालक्ष्मी शाक्य तथा रत्न छे भोटे बहाःया पाखे शान्तरत्न शाक्यपित भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरं सुभाय वियाः विज्यात धर्मदेशना न यानाविज्यात । उबलय हे उपहार द्यछा सहित अष्टपरिस्कार दान व गणमहाविहार परिवारपाखे भोजन प्रदान न जूगु जुल ।

एम. ए. पासर्पि भिक्षुपि न्याम्ह दत

१११० सिल्लाल्य २, ये-

आइलेण्डया सङ्घराजाया सहायक सचिव जुयाच्छम्ह नेपाल्या भिक्षु सुग्रन्थ Sociology व Anthropology विषय क्याः village profile स ६२ प्रतिशत प्रज्ञ प्राप्त यानाः त्रिभुवन विश्वविद्यालय एम ० ए ० स सफल जूगु दु । आःदुपि भिक्षुपिमध्ये ५ म्ह एम. ए. पास जूपि नेपालय दत । बस्पोल संघराजाया सेवाय थाइलेण्डय लिहाँ विज्याये धूकूगु दु ।

धर्मदेशना

१११० सिल्लाल्य १, किपू-

अनया बाहिर गाउँपालायत नयाँ बजारय दिवंगत रंगमाया उपासिकाया पुण्य संकल्प पूर्ण यायेत छ्वाःयंक भिक्षुपि सुदर्शन महास्थविर व सुमेधपाखे बुद्धजीवनीबारे धर्मदेशना जुल । उब्यलय ज्ञानमाला भजन, बुढपूजा, अष्टपरिष्कार संघदान जगुया नापं अष्टमान उपासकया परिवारया शहदां जलपान भोजन न प्रदान जूगु जुल ।

(त्यं कभरया न्हापांगु दुनेया पेजय)

पुस्तक प्रकाशित भयो !

॥ आनन्दकुटी विहारगुठीबाट प्रकाशित पुस्तकहरू आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूर संघाराम भिक्षुतालीमकेन्द्र ढत्को, क्षेत्रपाटीमा पाइन्छ ।

॥ हाले प्रकाशित भएको आचार्य भिक्षु अमृतानन्दद्वारा नेपालभाषामा लिखित अशोक जुजु ६६ औं प्रकाशन हो र यसको मोल रु. ३।- मात्र छ । यसको पादटिप्पणीमा विन्दुसारले ५२ वर्ष राज्य गरेको मा ३२ वर्ष भएको छ सो सच्याउनु आवश्यक छ ।

॥ आचार्य भिक्षु अमृतानन्दद्वारा लिखित महिन्द येर तथा संघमिता थेरी ७० औं प्रकाशनको रूपमा प्रकाशित भएको छ र यसको मोल रु. ५।- मात्र छ ।

श्री ५ त्रिभुवन जयन्ती तथा प्रजातन्त्र दिवसको उपलक्ष्यमा

स्वर्गीय श्री ५ त्रिभुवनप्रति

हार्दिक अद्वान्जलि

प्रपर्ण गर्दछौं ।

फोन नं. : ४-१११६४

४-१३८००

देलेक्स नं. : एम. बी २५६१

राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक

केन्द्रीय कार्यालय, दंगाल

मुद्रक:- शोभाभगवती प्रिन्टिङ प्रेस, ढत्को, क्षेत्रपाटी, यै । फोन नं. २-१२५६१